Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет

Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених юридичного факультету

МАТЕРІАЛИ
II науково-практичної студентсько-аспірантської наукової конференції

«УКРАЇНА СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС»

12 грудня 2023 року

Львів – 2023

Редакційна колегія:
Бурдін В. М.
Шандра Р. С.
Козійчук Б. Р.
Костюніна А. С.

Робоча мова конференції:
українська

Видається в авторській редакції. Члени організаційного комітету можуть не поділяти позиції, висновки та пропозиції авторів. Автори опублікованих тез доповідей несуть повну відповідальність за редагування тексту, достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних та інших відомостей.

Україна сьогодні і завтра: правові трансформації на шляху до ЄС: матеріали II науково-практичної студентсько-аспірантської наукової конференції (12 грудня 2023 року). Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023. 86 с.

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка є одним з найдавніших юридичних факультетів в Україні. За різних історичних обставин факультет завжди відповідав на потребу суспільства та держави у підготовці юристів – практиків та науковців.

На юридичному факультеті завжди панував дух академічних прав і свобод, студентських ініціатив та натхненної праці, який сприяв формуванню нових поколінь науковців – компетентних, культурно і духовно розвинених фахівців, наділених ґрунтовними знаннями, зрілістю розуму, незалежністю суджень, критичним мисленням, які усвідомлюють свою відповідальність перед суспільством, державою та власним сумлінням.

Наукова діяльність студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених юридичного факультету є особливо актуальною сьогодні, в умовах воєнного стану, адже перед українським суспільством та державою постає чимало нових правових викликів, які потребують обговорення та наукового осмислення.

Ініціатива Наукового товариства юридичного факультету щодо проведення конференції присвяченої руху України до Європейського Союзу є проявом сили духу молодого покоління правників, яке попри труднощі зумовлені війною бачить Україну серед вільних, прогресивних, демократичних європейських держав.

Щиро вітаю усіх учасників Студентсько-аспірантської конференції «Україна сьогодні і завтра: правові трансформації на шляху до ЄС». Бажаю вам творчих успіхів, наснаги і нових ідей у науковій та дослідницькій діяльності!

Декан юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка, професор

Володимир БУРДІН

ВСТУПНЕ СЛОВО

Студентсько-аспірантська конференція «Україна сьогодні і завтра: правові трансформації на шляху до ЄС» вже вдруге відкрила свою роботу для молодих науковців. Враховуючи умови воєнного стану, конференція проводиться у змішаному (офлайн-онлайн) форматі.

Конференція проводиться в досить складних умовах, адже ефективному розвитку нашої країни, її руху до європейського політичного та економічного простору стоїть на заваді російська воєнна агресія, яка створює значну загрозу як національній безпеці України так й подальшому проведенню реформ. Непрості соціально-економічні реалії вимагають від нас концентрації зусиль, самовідданості та виваженості в прийнятті практичних рішень.

Попри умови воєнного стану конференція присвячена євроінтеграційним прагненням України. Відновлення повоєнної України буде неможливе без ефективних політико-правових реформ і саме ці реформи є важливою запорукою перетворення України у повноправного члена Європейського Союзу.

Глобальне науково-аналітичне осмислення нинішніх проблем та пошук шляхів їх вирішення повинно бути пріоритетом у наукових дослідженнях. Жодні воєнні дії не повинні збити Україну зі шляху євроінтеграції, а сьогоднішні виклики повинні зрештою зміцнити українське суспільство та державу. Спільними зусиллями ми можемо здійснити глибокий та комплексний аналіз нинішніх проблем та запропонувати реальні шляхи їх вирішення.

Вітаю всіх учасників конференції! Бажаю вам творчого натхнення, плідної праці, успіхів та доброго здоров’я!

Заступник декана юридичного факультету,
науковий порадник Наукового товариства
студентів, аспірантів, докторантів і молодих
вчених юридичного факультету, доцент

Роман ШАНДРА

ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ ВИМОГИ ДО НОРМОПРОЄКТУВАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Ігор Возняк (аспірант)

Львівський національний університет ім. І. Франка
(науковий керівник: проф. Косович В. М.)

Вступ. Зрозуміле та якісне законодавство — одна із запорук забезпечення принципу юридичної визначености, який є складовим верховенства права. Застосування цієї універсальної юридичної істини можна знайти не лише в законодавстві та судовій практиці демократичних держав, але й наддержавних утворень, таких як Європейський Союз, оскільки Суд ЄС неоднократно вказував на це у своїх рішеннях. Так, у пункті 36 рішення Суду [Європейських спільнот] першої інстанції у справі T-51/89 «*Tetra Pak Rausing SA проти Комісії Європейських спільнот*» від 10 липня 1990 року було зазначено, що Суд Справедливости послідовно утверджує принципи юридичної визначености та легітимних очікувань, відповідно до яких наслідки законодавства Спільноти повинні бути зрозумілі та передбачувані для тих, хто підпадає під їхню дію (п. 36) [1]. Тому з початку 1990-х років і досі йде активна робота щодо уніфікації та вдосконалення техніки нормопроєктування в ЄС.

Цілями цього дослідження є вивчення основних нормативно-правових актів ЄС у сфері нормопроєктування та виявлення головних критеріїв до нормопроєктувальної техніки та її характерних рис у ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рада Європейських спільнот (попередників Європейського Союзу) ухвалила 8 червня 1993 року Резолюцію про якість нормопроєктування законодавства Спільноти, яка стала першим документом у сфері нормопроєктування в Європейських спільнотах. У преамбулі до цієї Резолюції було, серед іншого, зазначено, що правила, викладені в ній, не є ні обов'язковими, ні вичерпними, але їхня мета полягає в тому, щоб законодавство Спільноти стало якомога ясним, простим,

точним і зрозумілим [2]. У Резолюції було визначено такі десять критеріїв, перевірку за якими мають проходити законодавчі тексти ЄС:

1. ясні, прості, точні та недвозначні формулювання, відсутність непотрібних абревіатур, «жаргону Спільноти» та надмірно довгих речень;
2. відсутність неточних покликань на інші акти та надмірної кількости покликань на інші частини акта;
3. узгодженість положень акта один з одним і використання одного й того ж терміна для вираження певного поняття;
4. чітке визначення прав і обов'язків тих, кого стосується акт;
5. відповідність акта стандартній структурі;
6. преамбула повинна простими словами обґрунтовувати введення в дію положень акту;
7. відсутність положень, які не мають законодавчого характеру (побажання, політичні заяви);
8. відсутність суперечностей з уже наявним законодавством і беззмістовного повторення його положень;
9. відсутність автономних істотних положень в акті, який вносить поправки до раніше ухваленого акта, та наявність у ньому лише тих положень, які потрібно прямо інкорпорувати в текст попереднього акта;
10. чітко зазначені дата вступу в силу та всі перехідні положення [2].

Детальніше вимоги до нормопроєктувальної техніки було закріплено в Міжінституційній угоді про спільні настанови щодо якости проєктування законодавства Спільноти від 22 грудня 1998 року [3]. У преамбулі до цього акта було, поміж іншого, зазначено, що зрозуміле, чітке та точне проєктування законодавства Спільноти є пререквізитом для належної імплементації й однорідного застосування законодавства Спільноти в державах-членах [3]. У преамбулі також містилася відсилка до практики Суду Європейських спільнот, але було наголошено на тому, що дотримання принципу юридичної визначености через зрозуміле та точне законодавство має ще більше значення в тому випадку, якщо акт може мати

фінансові наслідки та накладати обов'язки на окремих осіб [3]. У цьому акті було конкретизовано вимоги, встановлені документом від 8 червня 1993 року, але серед універсальних принципів нормопроєктування варто звернути увагу на такі характерні риси нормопроєктувальної техніки ЄС:

1. під час проєктування актів необхідно брати до уваги осіб, щодо яких він має бути застосований, щоб вони могли однозначно визначати свої права й обов'язки, а також осіб, які відповідатимуть за реалізацію цих актів;
2. необхідно брати до уваги багатомовну природу законодавства Європейського Союзу й обачно використовувати концепти чи термінологію, які є характерними для правової системи окремої держави;
3. стандартна структура акта повинна включати назву, преамбулу та положення акта, які підлягають застосуванню (нормативна частина);
4. преамбула складається з посилань (*citations*) та декларативних положень (*recitals*);
5. якщо в акті використано терміни, які не є неоднозначними, їхнє визначення повинно міститися разом в одній статті на початку акта;
6. визначення термінів не можуть містити автономні норми права;
7. нормативна частина акта повинна мати стандартну структуру: предмет регулювання та сфера дії; визначення понять; права й обов'язки; положення щодо наділення повноваженнями для застосування акта; процедурні положення; заходи щодо реалізації положень акта; перехідні та прикінцеві положення;
8. положення акта необов'язкової дії не можуть стати обов'язковими шляхом посилання на них в акті обов'язкової дії [3].

Крім того, у декларації Європейського парламенту до Міжінституційної угоди та заявах Ради ЄС до неї було зазначено, що акти Спільноти повинні бути зрозумілі без пояснень і що інституції ЄС та/чи Держави-члени не повинні видавати роз'яснювальні заяви, хоча, як зазначила Рада ЄС, такі роз'яснювальні заяви є сумісними з правом Спільноти [3].

У 2015 році з'явилися Спільні практичні інструкції

Європейського парламенту, Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії для осіб, залучених до проєктування законодавства Європейського Союзу [4]; це був оновлений документ, вперше ухвалений у 2000 році. Цей документ деталізовано викладає зміст вимог Міжінституційної угоди від 22 грудня 1998 року. Крім того, було створено Міжінституційний стильовий довідник [5].

16 грудня 2003 року було ухвалено Міжінституційну угоду про кращий законодавчий процес. Згодом цей акт втратив чинність внаслідок ухвалення Міжінституційної угоди між Європейським парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською комісією про кращий законодавчий процес від 13 квітня 2016 року. Цей акт не містить вимог щодо нормопроєктування, але в ньому наголошено, зокрема, на тому, що під час законодавчого процесу органи ЄС повинні сприяти простоті, ясності й узгодженості в нормопроєктувальній діяльності та якомога більшій прозорості в законодавчому процесі (п. 2) [6]. Ці положення та постійне ухвалення й удосконалення відповідних документів демонструють важливість проблем нормопроєктування для досягнення цілей ЄС та забезпечення втілення його цінностей і принципів.

Висновки. У Європейському Союзі діє низка нормативно-правових актів та інструкцій щодо техніко-юридичних вимог до проєктування актів ЄС, що стало наслідком швидкого й активного розвитку законодавства Спільноти. Подальше вивчення цих норм та інструкцій може допомогти покращити нормопроєктувальну техніку в Україні, яка лише нещодавно отримала законодавче закріплення. Тому перспективним і актуальним є детальне дослідження інструкцій і стильового довідника ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ‘Tetra Pak v Commission’ (1990) The Court Of First Instance, Case T-51/89. *EUR-Lex*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61989TJ0051 (дата звернення: 27.11.2023).

2. Council Resolution of 8 June 1993 on the quality of drafting of Community legislation. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31993Y0617%2801%29 (дата звернення: 27.11.2023).
3. Interinstitutional Agreement of 22 December 1998 on common guidelines for the quality of drafting of Community legislation. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31999Y0317%2801%29 (дата звернення: 27.11.2023).
4. Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation. URL: https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/KB0213228ENN.pdf (дата звернення: 27.11.2023).
5. Interinstitutional Style Guide. URL: https://publications.europa.eu/code/en/en-000100.htm (дата звернення: 27.11.2023).
6. Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on Better Law-Making. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016Q0512%2801%29 (дата звернення: 27.11.2023).

УКРАЇНА СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

Назар Вакуленко (студент)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: Ільницький О. В.)

Курс України на інтеграцію до Європейський Союзу є одним із наслідків відновлення незалежності нашої держави. Джерелами європейської інтеграції є історія нашої нації та прагнення жити в демократичній, економічно розвиненій, соціально орієнтованій країні. Створення масштабних внутрішніх перетворень для входження до спільноти європейських розвинутих країн є сьогодні домінантою внутрішньої та зовнішньої державної політики. [1, с. 1]. Європейський Союз ставить перед нашою державою вимоги щодо прискорення економічних реформ, адже європейська спільнота, у свою чергу, хоче співпрацювати з демократичними та економічно стабільними країни. Міжнародний Валютний Фонд хоче знати та бути впевненим, що кошти, які він виділяє, спрямовуються на розвиток демократичних інститутів та проведення соціальних чи економічних реформ. У реалізації економічного співробітництва з ЄС, Україна має виходити з необхідності інтеграції в економічні та соціальні структури Європейського Союзу, поступове входження до єдиного внутрішнього ринку Європейського Співтовариства.

Економічна інтеграція України до ЄС з 2014 року відбувається в умовах російської агресії та окупації значної частини території країни, що створює велику кількість перешкод. Приєднання до економічного простору ЄС має додаткові конкурентні переваги для України, особливо за умов сталої тенденції формування часткової автономії основних світових центрів впливу, забезпечення їх економічної безпеки та створення регіональних стійких мереж доданої вартості. Україна має високі шанси інтегруватися у європейську економіку, яка є найбільш

конкурентоспроможною і ефективною з усіх можливих для України моделей соціально-економічного розвитку.

Загалом, структура економічних відносин з країнами Європейського Союзу вказує на те, що підприємства України дещо повільно інтегрувалися в європейські мережі доданої вартості. Така інтеграція відбувалася, здебільшого, на перших (експорт сировини) та останніх стадіях (імпорт готової продукції) таких мереж із невеликою концентрацією доданої вартості в українських компаніях. Відповідно, такі затяжні процеси не давали досягти бажаних показників для зростання в рейтингу геоекономічного європейського простору. Водночас російська військова агресія у 2022 році призвела до фактичного припинення таких економічних мереж між Україною та відомими європейськими компаніями. Наприклад, у сфері транспортних засобів, Фольксваген та БМВ були змушені призупинити діяльність частини своїх заводів у Європі через тимчасове закриття українських підприємств, які постачали комплектуючі запчастини для електрообладнання механічних транспортних засобів. Тому, з однієї сторони, у воєнні часи ускладнюються взаємовідносини Європейського Союзу та України в окремих галузях. Однак, з іншого боку, війна частково пришвидшує інтеграцію в окремих галузях національної економіки до внутрішнього ринку ЄС.

У 2022 році Європейський Союз скасував деякі торговельні обмеження та заборони для українських виробників, щоб полегшити тягар війни вітчизняному бізнесу та зміцнити свої позиції на європейському ринку. В умовах війни подібні кроки сприяють експорту продукції та поглиблюють торговельні відносини з ЄС, а також іншими країнами, у які транзитом прямує українська продукція. Найбільшу з цього вигоду отримують виробники товарів, які мали невеликі квоти на експорт без сплати мит, - як-то борошно, яйця, цукор, мед, тютюнові вироби. Скасування мит є дуже важливим кроком для виробників мінеральних та хімічних добрив, виробів з алюмінію. Ці зміни вказують на лібералізацію торгівлі з ЄС.

Попри бойові дії, протягом 2022 року виконувалася робота з повноцінного функціонування секторальних «безвізів» з ЄС: митного, цифрового, енергетичного тощо. Це нові можливості

для українського бізнесу та додаткові прибутки, які вкрай необхідні у тяжкій та нестабільній ситуації в країні. Так, з 1 жовтня 2022 року запрацював «митний безвіз», завдяки якому Україна отримала: спеціальні транзитні спрощення; можливість здійснювати обмін митною інформацією щодо транзитних вантажів в режимі реального часу; відносно рівні фінансові умови.

Утім, всі процеси щодо налагодження економічних та будь-яких інших відносин з європейськими країнами даються Україні величезними зусиллями та незліченною кількості витраченого часу. Влітку 2022 року, Україна отримала від ЄС статус кандидата та отримала перелік завдань із семи критеріїв, пов'язаних із реформами. Тоді Президент Володимир Зеленський з представниками уряду пообіцяли, завершити виконання "кандидатської сімки" до кінця року, хоча експерти попереджали, що вкластися у цей термін нереально. Так і сталося, у 2023 рік Україна увійшла із частиною невиконаних зобов'язань. Європейський Союз вимагає повного виконання поставлених задач, та наразі жоден із пунктів не виконаний, що свідчий про завищені очікування та недосконалу реформаторську політику України. Деякі з цих вимог носять економічних характер, який, звісно, нерозривно пов'язаний із політичним : боротьба з відмивання коштів, антиолігархічна реформа та реформи антикорупційних органів. Щодо боротьби з відмиванням коштів, то Європейська Комісія поставила завдання забезпечити відповідність законодавства про боротьбу з відмиванням грошей стандартам Групи з фінансових заходів (FATF). У листопаді, під час ухвалення у другому читанні законопроєкту про запобігання та протидію відмиванню коштів, Верховна Рада підтримала шкідливі поправки, які послаблюють фінансовий моніторинг публічних діячів всупереч стандартам FATF та вимогам Директиви ЄС, що негативно вплинуло на оцінку з боку європейських партнерів. Щодо реформи антикорупційних органів : багатостраждальний критерій щодо відбору керівника САП виконаний. Україна має всі підстави повідомити ЄС про успіх розслідування щодо корупції: НАБУ, САП та ВАКС підтримують задану раніше високу активність. Було оголошено підозри

низці топ посадовців, включно з нардепами та заступником міністра; викрито масштабну організовану злочинну групу в Одесі; скеровано до суду справу "Межигір'я" щодо експрезидента; справу щодо спроби підкупу мера Дніпра тощо. Однак є велика кількість завдань, які влада ще мусить виконати, щоби посилити ефективність роботи антикорупційних органів. Це, передусім, відновлення декларування топ-посадовців, зупинене на початку великої війни.[2]

Отже, вагоме значення для стабілізації внутрішньої ситуації має поглиблення економічного співробітництва з ЄС, поступове розширення присутності України на європейських ринках. Уже під час війни зроблено ряд важливих кроків у напрямі активізації економічних контактів Києва і Брюсселя. ЄС скасував квотні і тарифні обмеження, лібералізувавши торгівлю з Україною.. Це сприятиме як процесу подальшої євроінтеграції України, так і зміцненню її протистояння країні-агресору. Однак, варто усвідомлювати, що це неймовірно тяжкий і довгий шлях, який буде супроводжуватись невдачами, критикою, утомою європейських громадян від допомоги Україні та саботуванням проведення реформ корупційними чиновниками. Та ми твердо переконані, що Україна подолає цей шлях та стане повноправною частиною європейської сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Войціховський Андрій Васильович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та міжнародного права Харківського національного університету внутрішніх справ – "Україна на шляху європейської інтеграції: сучасний стан й перспективи". С. 1-7
2. Європейська Правда "Саміт на половині шляху: як Україна виконує 7 вимог до кандидата у члени ЄС"
3. Клопков С.М. "Досвід трансформації механізму держави зарубіжних країн у умовах глобалізації". Юридичний науковий електронний журнал, 2020. С. 2-4

4. Олександр Сергійович Передерій “Тенденції трансформації законодавчих засад європейської інтеграції України на сучасному етапі”, 2020. С. 1-3
5. Разумков Центр “Україна на шляху до ЄС : реалії і перспективи” №1-2 (187-188) 2022. С. 17-21
6. Юрій Якименко, Михайло Пашков “Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян”. 2018

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ ПЕРСОНАЛУ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Дмитро Янкевич (студент)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доц. Парпан Т. В.)

Особливості трудових відносин на сучасному етапі розвитку суспільства визначаються великою динамікою та нестабільністю, що призводить до зростання різноманітних нестандартних форм зайнятості. Однією з таких форм, яка швидко набуває популярності в українських великих містах, є лізинг персоналу – інноваційний підхід до надання кадрових рішень, що вигідно відрізняється від традиційних методів укладання трудових договорів. Лізинг персоналу передбачає, що кадрова агенція, діючи як посередник, забезпечує замовника необхідним персоналом з необхідною кваліфікацією на визначений термін, який може коливатися від кількох днів до декількох років. Ця форма зайнятості відзначається тим, що працівник, надаючи свої послуги замовнику, укладає трудовий договір не з роботодавцем, у якого він безпосередньо виконує роботу, а з самим агентством зайнятості. Цей договір покладає на агенцію всі обов'язки, які зазвичай несе роботодавець, у тому числі сплату внесків до фондів соціального страхування та ведення кадрової документації [6, с. 129]. Позикову працю також не можна звести до цивільно-правового договору оренди, оскільки людина (працівник) не є річчю, котру можна орендувати. Ці відносини також не належать до надання послуг, позаяк предметом лізингу персоналу фактично є трудова діяльність працівників [3, с. 114]. Спостереження за ефективністю такої моделі вже здобули світове визнання, зокрема в Європейському Союзі (насамперед у Німеччині, Австрії, Бельгії, Франції), де лізинг персоналу виявився ефективним інструментом управління робочими ресурсами та підтримки підприємств в умовах ринкової конкуренції [6, с.

129].

Протягом останніх тридцяти років в більшості країн Західної Європи відзначається активний розвиток правових механізмів, спрямованих на регулювання лізингу праці через приватні агентства зайнятості. Згідно з даними, в 15 країнах-членах Європейського Союзу близько 15 мільйонів осіб зайняті як позикові працівники, а лізингові фірми щорічно працевлаштовують до 7 мільйонів осіб. Наприклад, високі темпи росту найму працівників по лізингу виявлені у Франції, де за останні кілька десятиліть цей показник перевищив темпи росту робочої сили, найманої безпосередньо роботодавцем, в 13 разів [5, с. 102]. Ключове значення для розвитку індустрії лізингу персоналу мало визнання легітимності цієї діяльності Міжнародною організацією праці. На 85-й сесії в 1997 році була прийнята Конвенція МОП № 181 та Рекомендація № 188, що стосується приватних агентств зайнятості. Ці документи визнали найм працівників для подальшого використання третіми особами як законну діяльність агентства [5, с. 102]. Їх ратифікували 18 країн, зокрема Італія, Фінляндія, Іспанія, Нідерланди, Чехія, Німеччина, Австрія та ряд інших. Наприклад, після ратифікації конвенцій у Німеччині функції державної служби зайнятості не обмежуються, а доповнюються безкоштовними посередницькими послугами приватних служб. При цьому, законодавство передбачає серйозні вимоги до фізичних та юридичних осіб, які займаються посередницькою діяльністю. Дозволи видаються на три роки і можуть бути продовжені. Але існують винятки для окремих професій, таких як художники та артисти, які можуть одержувати винагороду від роботодавців. Аналогічні закони діють і в інших країнах Європейського Союзу. Наприклад, в Італії закон № 469 від 23.12.1997 р. передбачає приєднання всіх державних і приватних агентств до загальнонаціональної комп'ютерної мережі для обміну інформацією та контролю за ринком праці з метою обмеження «сірого» ринку. Кожна країна розвиває власні стратегії відповідно до своєї соціально-економічної ситуації, але загальна тенденція полягає в пошуку балансу між функціями приватних агентств та державних служб для ефективного функціонування ринку зайнятості та захисту

прав працівників [4].

На сьогодні із пострадянських країн Конвенція МОП № 181 та Рекомендація № 188 ратифіковані в Литві, Грузії та Молдові [5, с. 102]. В Україні також був намір їхнього впровадження за Указом Президента від 11.07.2005 року № 10/73/2005 «Про удосконалення державного регулювання в сфері зайнятості населення й ринку праці в Україні». Однак цей Указ так і не вступив у дію, залишаючи питання легітимності лізингу персоналу в Україні відкритим та актуальним [4].

Тож на теренах України приватні кадрові агентства, надаючи послуги з працевлаштування, функціонують без чіткого правового контролю та з обмеженою статистичною звітністю. Послуги цих агентств є платними, і при цьому існують значні законодавчі прогалини, особливо щодо регулювання видів професій та рівня оплати. Частково це питання регулюється статтями 37-39 Закону України "Про зайнятість населення", однак існує необхідність у подальшому вдосконаленні законодавства з метою забезпечення більш ефективного контролю та регулювання відповідно до сучасних вимог у галузі зайнятості та працевлаштування [1].

Розглядаючи потребу в адекватному правовому регулюванні ринку зайнятості, хотілося б звернути увагу на досвід Нідерландів, де ефективність механізмів цього регулювання вже доведена. Їх впровадження призвело до зниження рівня безробіття майже вдвічі порівняно з середнім рівнем в Європейському Союзі, зокрема в країнах, таких як Франція та Німеччина, де він становить 4,8%. У Нідерландах приватні агентства зайнятості виступають роботодавцями для приблизно 725 тис. робітників, що становить 3,5% від загальної кількості зайнятих у країні. Система регулювання здачі робочої сили під найм приватними агентствами в Нідерландах пройшла етапи змін та вдосконалень, і на сьогодні вона є однією з найефективніших в світі. У 1996 році працівники, профспілки та уряд Нідерландів взялися за модернізацію трудового законодавства і ухвалили рекомендації під назвою «Гнучкість та Стабільність». У 1998 році була скасована система ліцензування приватних агентств, і в 1999 році набув чинності Закон «Про гнучкість та захист», також були внесені зміни до Цивільного кодексу (ст.

7:690) про трудові договори. Нововведення містило положення про спеціальні умови договору, за якими працівник, який був наданий приватним агентством під найм третій стороні, отримував статус суб'єкта трудових відносин. Трудовий договір укладався між працівником та агентством, а також був договір між агентством та підприємством-користувачем. Варто відзначити, що жодного договору між підприємством-користувачем і працівником не укладалося [4].

Додатково варто відзначити, що система гнучкості правовідносин в Нідерландах охоплює широкий спектр, де велика гнучкість на початкових етапах змінюється значними гарантіями для працівників після тривалого періоду роботи. Це сприяє збалансованому та ефективному функціонуванню ринку зайнятості в країні [4].

Зрозуміло, що автоматичне копіювання правових норм інших держав, навіть таких, що вже довели свою ефективність, без врахування національних реалій навряд чи сприятиме удосконаленню національного законодавства. Незважаючи на потенційні ризики впровадження, що пов’язані із захистом прав та інтересів працівників, запозичена праця має ряд переваг, які зумовлюють її привабливість для підприємств-користувачів. По-перше, це можливість економії коштів на фонді заробітної плати, оскільки роботодавець-користувач сплачує лише за фактично використану працю. По-друге, це ефективність у процесі підбору кваліфікованих кадрів та передача відповідальності за соціальний захист приватній службі зайнятості. Також умови запозиченої праці особливо актуальні при залученні висококваліфікованого персоналу для роботи над конкретним проєктом [5, с. 102].

Однак, не дивлячись на потенційні переваги, в Україні відсутня система моніторингу та нагляду, яка б стежила за діяльністю приватних кадрових агентств. Наприклад, інспекція Київського міського центру зайнятості фіксує факти порушень законодавства, результати перевірок яких подаються правоохоронним органам для подальших розслідувань. Недолік правової бази у цій сфері створює дисбаланс у відносинах підприємств-користувачів та

приватних агентств. На практиці, хоча позикова праця застосовується, прогалини в трудовому законодавстві призводять до того, що ці відносини існують поза областю чіткого правового регулювання [2, с. 40].

Для вирішення цієї проблеми та встановлення балансу між гнучкістю для користувачів та захистом прав працівників в Україні необхідно внести відповідні зміни до Кодексу законів про працю та Закону України «Про зайнятість населення», щоб закріпити в них реальні відносини у сфері запозиченої праці. Додатково, потрібно посилити державний контроль за порушенням трудових правовідносин, які приховуються під формою договорів підряду, враховуючи як законодавчі, так і освітні заходи для населення. При цьому, розробка адекватного правового регулювання повинна враховувати визнані світові стандарти та використовувати досвід країн, де вже вдало впроваджено відповідні механізми контролю та захисту у сфері позикової праці. Зокрема, пропонуємо ратифікацію Конвенції МОП № 181, що сприятиме прозорості відносин у цій сфері, а також розробку та прийняття спеціального закону, який би чітко регулював діяльність приватних служб зайнятості. Реформування законодавства щодо використання запозиченої праці в Україні стоїть перед нагальною задачею мінімізації ризиків для працівників та забезпечення ефективного захисту їхніх трудових прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про зайнятість населення. Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text (дата звернення: 25.11.2023)
2. Легомінова С. В. Сучасний ринок праці України: проблеми та тенденції // Інвестиції: практика та досвід. 2015. №19. С. 39-43.
3. Парпан Т. В. Нетипові (нетрадиційні) види трудової зайнятості: право на існування // Правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики зайнятості: Матеріали всеукраїнської

науково-практичної конференції. м. Львів, 22 грудня 2015. С.114-117.
4. Приватні агентства зайнятості. URL: https://law.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=286800&base=1 (дата звернення: 23.11.2023)
5. Римар Б. А. Правове регулювання відносин, які виникають за договором лізингу праці // Актуальні проблеми держави і права. 2017. №6. С. 100-103.
6. Шопіна І. М. «Запозичена праця»: перспективи правового регулювання // Форум права. 2006. № 3. С.129-135. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2006-3/06simppr.pdf (дата звернення: 23.11.2023)

ЧИ ІСНУЄ АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ІНТЕРВ'Ю ЗГІДНО ІЗ НОВИМ ЗАКОНОМ «ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА»?

Владислав Новосад (студент)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: к.ю.н. Тарасенко Х. Ю.)

Слід розпочати з того, що до 01.01.2023 року діяв Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 1993 року (далі – спеціальний закон 1), в якому у частині 3 статті 13 зазначалося, що «Співавторством є також авторське право на інтерв'ю. Співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла. Опублікування запису інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка дала інтерв'ю» [3]. Попри це, у вказаному законі не розкривався зміст поняття «інтерв'ю». Ба більше, на сьогодні законодавство у сфері інтелектуальної власності також не розкриває зміст цього поняття. Термін «інтерв'ю» використовується в українській мові коли йдеться про призначену для опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченні розмову журналіста з політичним, громадським або яким-небудь іншим діячем і т. ін. [1]. Отож, з лексичного розуміння випливає, що інтерв'ю – це розмова (бесіда) двох суб'єктів (з одного боку – особи, яка отримує інтерв'ю (далі – особа 1); з другого – особи, яка його надає (далі – особа 2) з метою подальшого опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченні чи ін.

Діючий Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 2811-IX (далі – спеціальний закон 2) питання авторського права на інтерв'ю не регулює. Окремо, стаття 6 спеціального закону містить перелік об'єктів авторського права, де визначено таке. «Об'єктами авторського права є твори у сфері літератури, мистецтва, науки, зокрема: літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) у письмовій, електронній (цифровій) чи іншій формі...»[2]. Інтерв'ю, за своєю природою, є публіцистичним

твором (але при цьому значення має форма вираження такого інтерв'ю, адже не завжди воно буде публіцистичним твором) і відповідно, враховуючи зміст статті 6 спеціального закону, є об'єктом авторського права.
Також, слід додати те, що в авторському праві ми захищаємо форму вираження твору. Тоді, коли ми говоримо про таку форму вираження, то це інтерв'ю має бути викладено письмово як літературний твір або зафіксовано в аудіо чи відео матеріалах, а якщо ми будемо ще монтувати це відео зі звуком – то це інтерв'ю слід розглядати вже як аудіовізуальний твір.

Важливим, при цьому, є дослідження виникнення прав на це інтерв'ю в його суб'єктів, а саме - чи буде виникати в цих суб'єктів співавторство?

Розглядаючи це питання крізь призму спеціального закону 1, то якщо особа 1 вкладає творчий характер, що полягає насамперед у підборі, послідовності та формулюванні запитань. Більше того, вона не лише запитує, а й надає свої коментарі стосовно тих чи інших фактів, задаючи тон всьому інтерв'ю. Особа 2, також (аналогічно), виражає свої погляди, думки відповідаючи на запитання, що загалом створює єдину, логічну та послідовну розмову, то слід обумовлювати виникнення в цих суб'єктів співавторства, у разі їхньої взаємної творчої праці. Тобто, за логікою, спеціального закону 1 для того, щоб особа 1 (зазвичай це журналіст) могла опублікувати інтерв'ю, вона повинна була отримати дозвіл від особи 2. При цьому, це створювало ряд суттєвих проблем, адже виходячи з тодішнього регулювання законні інтереси особи 2 були враховані та належним чином захищені, тоді як інтереси особи 1 (журналіста) – ні. Тепер уявіть собі ситуацію, журналіст затрачає багато часу, займається своєю професійною діяльністю, що виражається у підборі матеріалу для публікації (зокрема і через інтерв'ю), особа 2 активно сприяє цьому журналісту (відповідає на питання, надає свої міркування). Після опрацювання журналістом цих відомостей, він має намір опублікувати їх. Але, раптом особа 2, яка є співавтором, відмовляється на опублікування інтерв'ю (забороняє його використання), як один із співавторів, не надаючи жодних пояснень. Внаслідок цього, особа 1 втрачає

багато свого затраченого часу, свій дохід (здебільшого в журналіста – це основний вид заробітку), при цьому, особа 2, яка добровільно брала участь у інтерв'ю, зазвичай, не несе жодних збитків. З цього випливає те, що права особи 1 хоч і не є порушені, але й не захищені.

Кардинально протилежної позиції є спеціальний закон 2, який, хоч як ми і зазначили не регулює питання авторського права на інтерв'ю, проте, за його логікою ми можемо виснувати таке. Особа, яка отримує інтерв'ю та особа, яка його надає не є вже співавторами. Основним правовим наслідком, який законодавці створили шляхом того, що було «прибрано» положення спеціального закону 1 в новому нормативно-правовому акті (спеціальному законі 2), є те, що тепер на опублікування інтерв'ю журналісту не потрібно згоди особи, яка надає його.

Більше того, особі 1 не потрібно також узгоджувати текст з особою 2, оскільки такого обов'язку в неї вже немає, на противагу того, що було встановлено у спеціальному законі 1. Це, навіть випливає із Закону України «Про медіа» № 2849-IX, де у частині 4 статті 4 вказано таке: «Не допускаються вимога попереднього погодження інформації, яка поширюється медіа, заборона поширення інформації з боку посадових осіб державних органів, органів місцевого самоврядування, політичних партій» [4]. По суті, таке законодавче закріплення, ще раз доводить тезу, про відсутність обов'язку особи 1 погоджувати зміст (текст) цього інтерв'ю з особою 2, що є позитивним чинником на шляху до належного забезпечення принципу відкритості та публічності, що є одним із основних для демократичних країн світу. Це ще раз підтверджує нашу позицію щодо того, що сучасний підхід, закладений законодавцем, обумовлює відсутність співавторства в особи 1 та особи 2 щодо створеного між ними інтерв'ю.

Однаковий підхід проглядаємо і в практиці Європейського суду з прав людини, де отримання згоди від особи 2 обмежує права журналіста на його свободу слова. Зразковою, у цьому аспекті, вважаємо Case of Wizerkaniuk v. Poland, де Європейський суд з прав людини визнав обране Польщею покарання до журналіста (особи 1), який опублікував інтерв'ю, але не отримав на це згоду від депутата парламенту (особи 2),

порушенням статті 10 Конвенції. Такі положення закону в Польщі відносяться до періоду краху комуністичної системи в Польщі, коли всі засоби масової інформації були піддані превентивній цензурі, і, отже, як це було застосовано у справі заявника, їх не можна вважати сумісними з принципами демократичного суспільства. Це в свою чергу призводило до того, що чим правдивіше журналісти повідомляли про інтерв'ю, тим більше вони наражалися на ризик кримінального провадження за відмову отримати дозвіл [5]. Як вбачається, регулювання цих відносин за спеціальним законом 1 в нашій державі було схожим і ставило під сумнів питання істинності змісту інтерв'ю і загалом підривало принципи свободи слова журналістів та публічності, відкритості політиків або інших «слуг народу».

Отож, відповідно до змісту та духу спеціального закону 2, на сьогодні між особою, яка надає інтерв'ю та особою, яка його отримує відсутнє співавторство. Ба більше, відсутнє обов'язкове погодження щодо змісту такого інтерв'ю між його суб'єктами. Це в свою чергу є позитивним чинником, який вирішує питання захисту прав особи 1 та сприяє євроінтеграційним процесам в Україні стосовно забезпечення свободи слова, публічності та відкритості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Словник української мови. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. Томи 1-12. 2015 – 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=39360&page=1237
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 2811-IX, в редакції від 15.04.2023 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811
3. -20#Text
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text

5. Закон України «Про медіа» № 2849-IX від 13.12.2022 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text
6. Decision of the European Court of Human Rights of July 5, 2011 in the case Wizerkaniuk v. Poland. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-105557%22]}

РАМКОВА ДИРЕКТИВА 89/391/ЄЕС «ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ»: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Соломія Лесів (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доцент кафедри соціального права, кандидат юридичних наук Парпан Т.В.)

Як відомо, охорона праці спрямована на запобігання травматизму та створення сприятливих умов для роботи працівників. В сучасному світі вона є одним із найважливіших секторів соціальної політики Європейського Союзу, яка базується на тому, що законодавство в цій сфері буде ефективним лише за умови його повноцінного виконання.

Головні принципи, що розділяються всіма країнами, які входять до складу ЄС – це відповідність національних систем охорони праці до нових технологій та систем організації праці, пріоритетність заходів із гарантування безпечних умов праці та забезпечення максимально можливого захисту в передбачуваних умовах робочого середовища. Саме тому керівні органи ЄС прагнуть об'єднувати зусилля всіх країн-учасниць різними шляхами. Однак найпоширенішим виступає видача нормативних актів, які охоплюють різні аспекти виробничої діяльності. Згодом такі документи імплементуються в національні закони, таким чином підвищуючи рівень вимог щодо її виконання. Тому метою моєї наукової роботи є дослідження всіх цих способів та аналіз можливості їх впровадження в українське законодавство.

Охорона праці в Європейському Союзі регулюється рядом законодавчих актів та документів, які визначають стандарти та вимоги щодо забезпечення безпеки та охорони здоров'я працівників. Основні принципи та правила регулювання охорони праці в ЄС визначаються рамковою директивою 89/391/ЄЕС «Про здійснення заходів з удосконалення безпеки та охорони здоров'я праці працівників», яка вступила в силу 1 січня 1993 року. Її метою є впровадження заходів для

заохочення удосконалення у сфері безпеки і захисту здоров'я працівників під час роботи. Даний документ містить багато принципових моментів, які можна стисло охарактеризувати так:

- загальне завдання з поліпшення виробничого середовища та відповідні обов'язки покладаються на держави-члени ЄС і роботодавців;
- поняття виробничого середовища охоплює, поряд із традиційною фізичною безпекою, також організацію роботи, соціальні відносини на робочих місцях;
- завданнями охорони праці є не тільки запобігання фізичної шкоди (нещасні випадки та професійні захворювання), але також зниження навантаження на працівників і створення морально здорових умов праці.

У директиві встановлюють загальні обов'язки роботодавців і працівників, націлені на поліпшення охорони праці, а також права працівників, пов'язані з їхньою участю в вирішенні питань охорони праці. Всі вони спрямовані на поліпшення існуючих умов і підвищення рівня охорони праці. На перший план висувається визначення цілей і завдань, а не строгих конкретних норм поведінки.

Окрім завдань по запобіганню та усуненню небезпек, у директиві зазначені і засоби, які застосовуються для досягнення поставлених цілей. Вони включають принципи превентивних заходів, перелічені в статті 6, такі як запобігання небезпек, усунення небезпек на стадії їхнього виникнення, розробка єдиної і всеосяжної превентивної політики, а також першочерговість колективних заходів захисту в порівнянні з індивідуальними заходами.

Крім цього, директива містить положення про організацію захисту та профілактичні заходи. Працівники також мають право бути вислуханими і брати участь у прийнятті рішень з охорони праці. Роботодавець зобов'язаний інформувати та інструктувати працівників і ознайомлювати їх з питаннями безпеки праці.

Директива містить також положення про обов'язок працівників піклуватися про безпеку й здоров'я як самого себе, так і інших людей та наводить перелік основних обов'язків працівників з охорони праці. Кожен працівник

зобов'язаний піклуватися про безпеку і здоров'я, як власне так і інших людей, відповідно до набутої підготовки та інструкцій, наданих йому роботодавцем.

Отож, можна перейняти досвід країн ЄС у цій сфері і запровадити запропоновану Європейським фондом з поліпшення умов життя і праці інноваційну модель стимулювання охорони праці, що містить ряд стимулів, здатних позитивно впливати на поліпшення виробничого середовища. Дана модель акцентує увагу як на існуючих, так і на ідентифікації майбутніх ризиків, а також на визначенні шляхів зниження їх впливу. Базовими складовими цієї моделі є:

- надання можливості підприємствам отримувати бонуси за реалізацію заходів щодо поліпшення виробничого середовища;
- фінансування консультацій з профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань на малих і середніх підприємствах;
- надання пільг підприємствах при здійснення інвестицій для поліпшення умов та підвищення безпеки праці на робочих місцях;
- видача ярликів (за типом знаків якості продукції) для підприємств, на яких досягнуто високого рівня умов праці, що допоможе у створенні надійного іміджу.

У країнах ЄС особлива увага приділяється і соціальним результатам впливу умов праці на працівників. До позитивних соціальних результатів належить ступінь впливу трудового процесу на здоров'я людини, розвиток її особистості, ставлення до праці, соціальну активність, задоволення потреби в сприятливих і безпечних умовах праці. Негативний соціальний результат полягає у зниженні зацікавленості в праці, зниженні трудової дисципліни, зростанні плинності кадрів внаслідок несприятливих умов праці.

Адаптований до умов України міжнародний досвід може бути дуже корисним при реалізації завдань, пов'язаних з удосконаленням стану охорони праці в нашій державі. Аналіз досвіду європейських країн у сфері охорони праці та його впровадження в Україні здатні прискорити функціонування дієвого механізму формування та реалізації державної

політики у сфері охорони праці в Україні. Зокрема, необхідно на законодавчому рівні встановити ефективний контроль за дотриманням вимог законодавства з охорони праці; переглянути суми штрафів за порушення законодавства та встановити максимально можливий їх розмір; проводити роз'яснювальні заходи для керівників та власників підприємств з метою пропаганди ефективності фінансування коштів в охорону праці; збільшити фінансування програм, пов'язаних із забезпеченням охорони праці в країні; поліпшити інформування, навчання та співробітництво через систему освіти; удосконалити системи запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням; приділити значну увагу ідентифікації оцінюванню нових професійних ризиків; активізувати роботу з узгодження вимог, законів та нормативно-правових актів у відповідності директивам ЄС.

Реалізація цих заходів сприятиме зменшенню рівня травматизму, скороченню кількості нещасних випадків на виробництві, зниженню рівня професійних захворювань, економії коштів на виплату матеріальних збитків і моральної шкоди від виробничого травматизму.

Водночас, важливо враховувати особливості національного контексту та розвитку галузей економіки для успішної адаптації імплементації Рамкової директиви. Важливо підтримувати діалог між урядом, роботодавцями та профспілками для вирішення конкретних проблем та розробки ефективних стратегій безпеки праці.

Загалом, Рамкова директива 89/391/ЄЕС є важливим стимулом для розвитку системи охорони праці та здоров'я працівників в Україні, забезпечуючи її відповідність європейським стандартам та сприяючи створенню безпечних та здорових умов праці для всіх працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Директива Ради від 12 червня 1989 року про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі (89/391/ЄЕС) - ЄЕС; Директива, Перелік,

Міжнародний документ від 12.06.1989 № 89/391/ЄЕС – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#doc_info

2. Аналіз рівня відповідності національного законодавства вибраним директивам ЄС з безпеки та гігієни праці, трудових відносин – URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/meetingdocument/wcms_627044.pdf

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ

Анна Кішко (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доц. Шандра Р. С.)

Після здобуття незалежності України у 1991 р., одним із основних напрямів зовнішньої політики країни став курс на європейську інтеграцію. Перед Україною постала низка проблем як політичного, так і правового характеру, які сповільнили рух України до ЄС. Аналіз і вирішення зазначених проблем є необхідною передумовою для прискорення євроінтеграції України, а також залучення європейських країн для її повоєнної відбудови.

Шлях України до Європейського Союзу у правовому аспекті починається з 2 липня 1993 року, коли Верховна Рада України ухвалила постанову «Про Основні напрями зовнішньої політики України», де закріпила намір встановлення з ними відносин політичного і військового партнерства, взаємовигідного економічного співробітництва, широких культурних, наукових, гуманітарних зв'язків, розбудову подальшого співробітництва з ЄС. А після підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини почали розвиватися у форматі економічної інтеграції та політичної асоціації. Угода про асоціацію між ЄС та Україною є однією з наймасштабніших двосторонніх угод, які коли-небудь укладав Європейський Союз з іншими державами. Також угода стала важливим кроком на шляху до укладення договору про вступ до ЄС.

23 червня 2022 року Європейська рада офіційно надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Рішення було прийняте під час проведення засідання Європейської ради за участі глав держав та урядів 27 держав-членів Європейського Союзу 23-24 червня у Брюсселі, Бельгія. Набуття статусу кандидата – це перший з трьох етапів процесу вступу держави до ЄС. Для України він означає перше офіційне підтвердження її євроінтеграційних прагнень та перспективи

одного дня стати членом Європейського Союзу.

Загалом політичний консенсус в ЄС з питання надання статусу кандидата Україні був досягнутий заздалегідь. Ще 8 червня 2022 року Європарламент у своїй резолюції вже повністю підтримав аналогічне рішення, відзначивши, що «Версальська декларація визнає європейські прагнення України та її заявку на членство в ЄС», а надання їй статусу кандидата виступатиме «чітким політичним знаком солідарності з народом України». 17 червня 2022 року у своєму висновку Єврокомісія визнала європейську перспективу України та рекомендувала надати їй статус кандидата на вступ до ЄС [2].

Що найбільше перешкоджає інтеграції України до ЄС?

Фактори, які сповільнюють інтеграцію України до ЄС умовно можна поділити на дві основні групи: внутрішні та зовнішні.

Значна кількість громадян переконані, що головним фактором, який заважає руху до ЄС, є агресія росії, окупація окремих територій України, але більшість фахівців, обізнаних у євроінтеграційній проблематиці, вважають, що все таки основною перепоною на шляху вступу України до ЄС є саме внутрішні проблеми. До внутрішніх проблем можна віднести недостатній темп реформування, незадовільна боротьба з корупцією, низький рівень соціально-економічного розвитку України, неналежна ефективність системи державного управління, брак координованості дій органів влади у сфері євроінтеграції тощо [1]. Як бачимо, саме реформування правової системи є одним з найважливіших завдань, яке постає перед сучасною Україною. Навіть в умовах воєнного стану реформи не можна зупиняти, адже вдосконалення законодавства відповідно до вимог ЄС є запорукою успішної євроінтеграції.

Основним зовнішнім фактором, який перешкоджає рух України до Європейського Союзу є російська агресія. Росія вбачає реальну загрозу своїй цілісності, оскільки рух України до ЄС може стати мобілізаційним стимулом для інших пострадянських країн, так і загрозою путінському режиму, який збудував авторитарну державу з репресивною внутрішньою і агресивною зовнішньою політикою. Російська

військова агресія негативно вплинула на європейську інтеграцію та уповільнила її темпи. Наша країна зазнала величезних людських та фінансово-економічних втрат, а її політико-дипломатичні, фінансово-економічні та кадрові ресурси використовуються для протистояння агресії кремля на різних напрямах. Але водночас російську агресію можна розглядати як фактор, що прискорив євроінтеграційні настрої Україні і сприяв проєвропейському об'єднанню нації та призвів до вкорінення ідеї безальтернативності та незворотності руху до ЄС.

До зовнішніх факторів, належить також неготовність ЄС щодо подальшої інтеграції України. Ця «Неготовність» ЄС знаходить свій вираз у через традиційний скепсис країн «старої Європи» щодо подальшого розширення ЄС, відверто недружня політика щодо України з боку офіційного Будапешта, фактор Західних Балкан тощо [1].

Разом з цим, погоджуємось з фахівцями, які прогнозують позитивні очікування щодо подальших перспектив євроінтеграції. Це зумовлено наступними чинниками. По-перше, безпрецедентне за швидкістю набуття Україною статусу кандидата на вступ дає певні підстави сподіватися на збереження і продовження швидкого темпу євроінтеграції, після завершення війни. По-друге, європейці відносять Україну до європейської сім'ї. У багатьох країнах ЄС зросла солідарність і підтримка України, її євроінтеграційного курсу. По-третє, рекомендації Європейської комісії є цілком реальними для виконання Україною [1]. Тож, основними завданнями для сучасної української держави є гармонізація українського законодавства з європейським правом та перемога у війні, що дозволить стати Україні повноправним членом Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Журнал «Національна безпека та оборона» N°1-2 Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи, виданий Центром Разумкова 2022. 132 с.
2. Давимука Олександра стаття «Офіційно! Україна отримала статус кандидата на членство ЄС» Режим

доступу: https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/nadannya-ukrayini-statusu-kandydata-na-chlenstvo-v-yes
3. Сайт міністерства юстицій стаття «Як Україна рухається до ЄС?». Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/yak-ukraina-ruhaetsya-do-es

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ ТА ДОСВІД ЄС

Анастасія Хтей (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка

У нашій незалежній, суверенній та демократичній державі поняття і забезпечення захисту у адміністративному суді відіграє вагоме місце у формуванні судоустрою нашої держави.

В Україні і в багатьох країнах Європи адміністративний захист стосується вирішення спорів та конфліктів, пов'язаних з діяльністю публічних органів і органів влади. Це включає вирішення справ, пов'язаних з адміністративними рішеннями, діяльністю державних служб, адміністративними санкціями тощо.

Захист в адміністративному суді включає в себе використання правових аргументів, представлення доказів та знання процедур. В порівнянні з Європейським союзом, досвід ЄС може надати цінні прецеденти та стандарти для ефективного правозахисту.

Для ефективного захисту у суді можна використовувати європейські норми, директиви та рішення судів ЄС. Поважання прав людини, принципи справедливого судового розгляду та доступ до правосуддя є ключовими аспектами захисту в контексті ЄС.

В Україні і в багатьох країнах Європи адміністративний захист стосується вирішення спорів та конфліктів, пов'язаних з діяльністю публічних органів і органів влади. Це включає вирішення справ, пов'язаних з адміністративними рішеннями, діяльністю державних служб, адміністративними санкціями тощо.

Україна може імплементувати ряд практик та стандартів з Європи для покращення своєї системи. До таких аспектів можуть відноситися:

По-перше, загальноправові стандарти:

- Адаптація законодавства до європейських норм та

стандартів.
- Впровадження ефективних механізмів правозахисту та судового контролю.

По-друге, ефективна боротьба з корупцією:
- Впровадження ефективних механізмів антикорупційного контролю та прозорості
- Створення незалежних антикорупційних органів та судових інстанцій.

По-третє, стабільні економічні реформи:
- Розвиток підприємницької сфери та створення сприятливого бізнес-середовища.
- Впровадження ефективних механізмів податкової політики та фінансового контролю.

По-четверте, дотримання основних засад громадянського суспільства:
- Зміцнення ролі громадянського суспільства та сприяння активності громадян.
- По-п'яте, закріплення і забезпечення оціальних стандартів:
- Забезпечення високого рівня соціальних гарантій та прав громадян.

Імплементація саме цих аспектів може сприяти розвитку України та наблизити її до стандартів та цінностей, характерних для країн Європейського Союзу.

Отже, підсумовуючи усе вищесказане, варто вказати, що адміністративний захист в Україні та Європі становить важливий аспект правової системи. У ЄС це також означає використання європейських стандартів та судових інстанцій для захисту прав та інтересів громадян та підприємств. Цей процес визначається відповідними законами, конвенціями та прецедентами, сприяючи справедливому вирішенню спорів та забезпечуючи ефективний захист від дій адміністративних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейський суд з прав людини. ЄСПЛ у 50-ти запитаннях. URL:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/50questions_ukr

2. Кодекс адміністративного судочинства України. Відомості Верховної ради України від 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text

СВОБОДА ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Аліна Вашко (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка
(науковий керівник: доцент Шевчук Л. Е.)

Одним із повноправних акторів сьогодні на міжнародній арені виступає Європейський Союз. Щоб співставити етапність та динаміку розвитку політично-правового простору Європейського Союзу, необхідно сфокусуватися на найбільш важливій фазі його конструювання, а саме прийнятті Лісабонського договору, яким внесено зміни до Договору про заснування Європейського Співтовариства вперше на правовому рівні. Ця угода визначає цінності, на яких заснований Європейський Союз, а саме: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, включно з правами меншин. Ці цінності є загальними для держав-членів у рамках суспільства, що характеризується плюралізмом, недискримінацією, терпимістю, справедливістю, солідарністю й рівністю жінок і чоловіків. До того ж, Стаття 49 Лісабонського договору декларує, що будь-яка європейська держава, яка визнає і шанує визначені принципи і зобов'язується їх дотримуватись, може подати заявку про її прийняття в члени Союзу. Це положення підкреслює той факт, що членство в Євросоюзі не обмежується лише економічними перевагами, але також передбачає загальноєвропейські принципи та стандарти, які є основою європейського співтовариства.

Таким чином, світогляд Європейського Союзу ґрунтується на цінностях, які є близькими та зрозумілими кожному українцю. Саме ці принципи об'єднують нас з європейцями більше, ніж навіть закони чи міждержавні угоди.

Одна з цих цінностей, а саме свобода, завжди займала особливе місце в українській правовій свідомості та культурі.

Загалом, у системі державотворення свобода людини виступає як загальнолюдська цінність, що реалізується в повазі до особистості, її інновацій у професійній реалізації з урахуванням відповідальності та служіння людям і суспільству.

Починаючи з часів Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, Великого князівства Литовського, в складі якого були руські землі, народоправні елементи в політично-правовій культурі були домінуючими. Це той період, коли започаткувалася держава, в межах якої почався процес формування української нації. «Державність Києва, - вважав відомий український історик І.Лисяк-Рудницький, - носила на собі виразну печать духа свободи... Самоуправне життя міських громад, територіальна децентралізація на квазіфедеративний кшталт... І цей свободолюбний, європейський по своїй суті дух притаманний і українським державним організаціям пізніших епох».

І вже в кінці XVI ст. поняття «свобода», «законність», «справедливість» дедалі частіше з'являються на сторінках полемічної літератури, осмислюються у творах українських мислителів. Як «найбільшу річ межи всіма» оцінює «вольність» К. Сакович. Він, як і С. Оріховський, П. Русин, анонімний автор «Перестороги», говорить, що люди мають природне право на свободу.

Одним із знакових етапів українського державотворення став понад сторічний період існування української козацької держави. Титульною цінністю правосвідомості усього українського народу цього періоду, у першу чергу - шляхти та козацтва, безумовно виступає ідея свободи. Касіян Сакович у 1622 р. писав – «Вольність – ось найважніша річ поміж усіми... Тож освідчити можуть цю думку народи, бо вони до свободи ідуть од природи... Запорозькеє військо ту вольність здобуло...». Причому в свідомості української еліти, а відтак поступово і всього суспільства утверджується розуміння свободи як найбільшого надбання людини, найвищого добра, природнього стану. Водночас з’являється переконання, що справжню свободу породжує такий лад, коли всі підкоряються праву, а отже запорукою свободи є дотримання законів, а їхня відсутність, або ж виконання на власний

розсуд, фактично означає і відсутність свободи.

Досить точно розуміння козаками сутності й природи своїх прав і свобод викладено у «Декларації» запорожців 20 жовтня 1625 р. на вимоги польських комісарів щодо обмеження козацьких прав: «Цінуємо те, що взяли від своїх предків... Тому, подібно до наших предків, хочемо і ми... користуватися свободами вольності життя; користування своїми маєтностями і свободами, що належать рицарським людям... Повсякденно дбаємо про те, щоб так само як ми отримали від своїх предків ті права і вольності, щоб і наші наступники прийняли їх цілими й непорушними, з примноженням слави».

Неодноразово особиста свобода тлумачилась козаками (наприклад, у листі-відповіді запорожців комісарам Куруківської комісії від 5 листопада 1625 р.) по суті як соціальна, політична і правова суверенність особи козака: «Як може той, хто вільний, підлягати панській юрисдикції?». Таке тлумачення свободи відображало багатоаспектний погляд козаків на власні права та статус. Вони вважали, що вільна особа не може підлягати зовнішньому владарюванню чи юрисдикції, що ставало основою для відмови від покори панській владі. Таким чином, їхня ідея свободи об'єднувала в собі прагнення до соціальної, політичної та правової автономії.

Поняття «права», «вольності» і «свободи» залишались ключовими ціннісними символами правової культури козацької еліти України-Гетьманщини і після створення української козацької держави. У найширшому розумінні вони вживались до скасування інституту гетьманства у 1764 році.

Не менш важливого значення мала свобода слова, що передбачала право вільного висловлювання та свободи віросповідань – право безперешкодного вираження релігійних переконань. Також одним із основних виявів свободи як цінності вважалося право повстання проти влади, що порушує права і вольності. В подальшому, представники політичної еліти, наукових кіл, освіченого громадянства неодноразово апелювали до цього права. Так, у «Виводі прав України» Пилип Орлик акцентує: «...Козаки мають за собою право людське й природнє, одним з головних принципів

котрого є: народ завжди має право протестувати проти гніту і повернути уживання своїх стародавніх прав, коли матиме на це слушний час».

Вищевикладене дозволяє нам зробити висновок, що серед ціннісних основ української державної ідеї та політично-правової культури українського козацтва та шляхти ще з XVI—XVII ст. лежать ідеї про те, що люди мають природне право на свободу, а одним із найважливіших принципів суспільно-державного устрою має бути законність; володар держави має обиратись вільним волевиявленням народу і у жодному разі не може бути тираном чи абсолютним монархом; державні союзи України з іншими державами (монархами) можуть укладатись лише на добровільних і договірних засадах; категорії «права», «вольності» і «свободи» традиційно є ключовими поняттями у системі цінностей українського політичного класу.

Попри те, що Гетьманщині не вдалося реалізувати ідеї державної й особистої свободи, це не привід вважати, що ці ідеали втрачають актуальність. Навпаки, на початку визвольних змагань XX століття всі ці ідеали знову набувають ваги в Конституціях УНР, ЗУНР і в конституційних законах.

Якщо брати до прикладу Конституцію УНР, то в ній зазначалося, що вся влада в державі "походить від народу" (ст. 22). Це свідчить про прагнення встановити принципи народовладдя, коли влада має ґрунтуватися на волі народу, що відображає ідеї демократії, свободи та самоврядування. Дане принципове положення дозволяло громадянам активно впливати на формування та функціонування державної влади через свої представницькі органи, голосування. Такий підхід до організації влади відповідав ідеалам свободи, рівності та громадянських прав, що були важливими в умовах становлення незалежної Української Народної Республіки.

З відновленням нашої незалежності у 1991 році, ми вкотре продовжуємо дивувати світ, виборюючи і захищаючи європейські цінності, у тому числі і свободу, в буквальному розумінні, на полі бою.

Як висновок можна зазначити, що ті цінності, на основі яких будується сучасний Європейський Союз та ідеї й ціннісні установки, закладені в основу українського державотворення

ще в період Середньовіччя і Нового часу є типологічно і концептуально близькими. Це пояснюється тим, що Україна історично формувалась як держава європейського цивілізаційного світу загалом і, зокрема, правового кола культури, як частина європейського цивілізаційного світу.

Тому, на мою думку, найефективнішим для сучасної України є шлях повернення до Європейського Союзу, що полягає в поступовій актуалізації та утвердженню в українському суспільстві європейської системи цінностей і чіткому усвідомленні того, що ці цінності історично були частиною ідентичності наших предків, саме на них ще з періоду Нового часу будувалась українська державна ідея.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бульвінський А.Г. Спорідненість ціннісних основ української державної ідеї XVI-XVII ст. та засад-ничих цінностей ЄС // Сучасні європейські культурно-історичні цінності в контексті викликів глобалізації: монографія / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К. : Фенікс, 2014. – С.104—119.
2. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Ідеї гуманізму епохи відродження в українській філософії XV - початку XVII століття / В.Литвинов. — К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2000. — 472 с.
3. Пірен М. І. Європейські цінності та їх реалізація у сфері державної служби та кадрової політики України / М. І. Пірен // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. - 2015. - Вип. 1. - С. 78-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2015_1_9
4. Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI — перша половина XVII ст.) / П.М.Сас. — К. : Либідь, 1998. — 295 с
5. Цінності об'єднаної Європи / Наталія Амельченко. – К.: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2015. – 42 с.
6. Шевчук Л.Е «Аксіологічний вимір правосвідомості українського народу періоду Гетьманщини» «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні:

матеріали XXIX звітної науково-практичної конференції ч.1 2003р. с.105-108

7. Шубіна І. О. Основні цінності Європейського Союзу, зміст і значення для вступу нових держав / І. О. Шубіна // Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П.Є. Казанського : матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2–3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск М. І. Пашковський ; НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 652-654.

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЦІННІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, ЇЇ РОЛЬ ТА МІСЦЕ В УКРАЇНСЬКОМУ ДЕРЖАВОТВОРЕННІ

Катерина Козачок (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доцент Шевчук Л. Е.)

Європа заснована на іделах свободи і демократії. Ці європейські цінності сформувалися в епоху Просвітництва і в політико-правовому сенсі були проголошені під час Французької революції 1789 року. Вони були закріплені в Хартії прав людини Ради Європи та Хартії Європейського Союзу з основних прав людини. Європейський Союз навіть називають спільнотою цінностей, тому ця тема ніколи не втратить актуальності для цього наддержавного об'єднання. Лісабонський договір (яким у 2007 році внесені зміни до Договору про Європейський Союз та Договір про заснування Європейської Спільноти, який набув чинності 1 грудня 2009 року після ратифікації усіма державами-членами ЄС відповідно до їхніх конституційних процедур) передбачає багато нововведень, але одним з основних досягнень є введення нової правової категорії – категорії цінностей, яка до прийняття договору зазначалась лише в доктрині, а вже після Лісабонського договору отримала законний, тобто правовий вираз. Використання саме терміну «цінності» в новій редакції Договору про Європейський Союз покликано та підкреслити, що європейська інтеграція та створюване в її межах право мають відповідати нормам моралі, і ні в якому разі не суперечити їм. Ст. 2 Лісабонсього договору закріплює такі цінності як: повага до гідності людської особи, свобода, демократія, рівність, верховенство права, повага до прав людини та національних меншин. Ці спільні для всіх держав-членів цінності реалізуються в суспільстві, яке грунтується на плюралізмі, недискримінації, толерантності, справедливості, солідарності та рівності чоловіків і жінок.

Вже стаття 49 Лісабонського договору декларує, що будь-яка

європейська держава, яка визнає і шанує вище зазначені принципи, і зобов'язується їх дотримуватись, може подати заявку про її прийняття в члени Союзу.

Отже, світогляд Європейського союзу, а відтак і його політико-правові інституції ґрунтуються на вище названих цінностях, які є взаємозалежними, взаємодоповнюють один одного, переплітаються у своїх змістовних характеристиках і не можуть існувати поодинці, але ще в зв'язці. Саме ці принципи об'єднують нас, українців, з Європейськими правовими традиціями, адже всі вони є для нас близькими, зрозуміли і закоріненими в нашій правовій культурі. Одна з цих цінностей, а саме демократія, займає важливе місце в українському світогляді.

Демократичність (рівень демократії) завжди є важливим критерієм зрілості будь-якого суспільства. Тобто демократію цілком справедливо називати органічною і виразною ознакою цивілізованості суспільства. Демократія завжди розглядається і пояснюється як обов'язкова передумова, засада формування стабільної політично-правової системи суспільства, хоча в ідеалі така взаємозалежність не завжди має місце.

Сучасний державотворчий процес в Україні ґрунтується на підвалинах державотворення всіх попередніх історичних етапів. Тому знання та розуміння цих процесів, їх особливостей та закономірностей дозволяє всебічно аналізувати нинішній період, досліджувати відмінності та спільні риси в становленні держави. Це відноситься до різних аспектів розбудови держави, зокрема і щодо утвердження її демократичних засад, що робить розгляд демократичної традиції теоретично і практично актуальним.

На теренах сучасної України перехід від первісного суспільства до станового відбувався оминаючи рабовласництво, що створило певні специфічні умови подальшого розвитку. Це забезпечило збереження багатьох паростків демократії, притаманних общині, хоч і видозмінених в процесі адміністративних трансформацій влади та системи управління. Хрещення Київської Русі забезпечило її входження в загальноєвропейський правовий, політичний, культурний простір, і дало можливість

долучитись до демократичної традиції Європи. Все це у комплексі стимулювало демократичні тенденції в теоретичному і практичному аспектах. Так, розвиток демократичних концепцій певною мірою віддзеркалюють такі політико-правові пам'ятки періоду Київської Русі, як: "Слово про закон і благодать", "Повість временних літ", "Руська правда", "Повчання дітям", "Слово о полку Ігоревім".

При формуванні владних відносин в державі чинне місце відводилось представницьким установам. Відповідними структурами того часу виступали: князівська рада, боярська рада, князівські з'їзди, собори. В такий спосіб досягався компроміс нової міцної державної структури з старими демократичними установами еліти суспільства. Спадщиною родоплемінного суспільства залишалось віче. Фактично віче обмежувало владу князя, розширюючи можливості самоврядування. Водносач, князі усвідомлювали власну відповідальність за справедливість своїх дій та рішень. Це підтверджується, наприклад, думками Володимира Мономаха, сформульованими у "Повчанні дітям", де він наголошує: "Будьте справедливими суддями, присяги не ламайте".
Демократичною традицією слід також вважати існуючу повагу до права людини на життя. Адже Київська Русь була чи не єдиною середньовічною державою, де аж до періоду татаро-монгольської навали не існувало юридично санкціонованого вбивства, як методу запобігання злочинам або покарання за них. Спроба впровадження такої міри наразилась на повне неприйняття і була скасована. Таким чином можна констатувати, що вже за часів Київської Русі ми бачимо прояви демократії у вигляді представницьких установ, судової системи, визнання природних прав людини. Хоч, безумовно, йдеться лише про початкові аспекти формування цих засад і недостатньо розвинені демократичні форми та принципи.

Демократичні цінності, засади вироблені в Київській Русі та Галицько-Волинській державі були втілені і розвинуті в практиці ВКЛ та Королівстві Польському, адже там існувала: виборність короля та інших посадових осіб, участь шляхти у парламентському житті, гарантія особистих свобод та прав громадян, а також обмеження влади монарха законами.

Велике князівство Литовське та Королівство Польське утворили Річ Посполиту, разом вони поділяли спільні цінності. Однією з найважливіших була шляхетська демократія.

В подальшому демократичні цінності знайшли свій прояв на наступних етапах державотворення. Демократія втілювалась і розвивалась під час козацької держави, утверджувалась під гаслами боротьби за права і вольності. Проявом демократичних традицій було виборність посадових осіб, включно гетьмана, суддів і діяльність генеральної ради. Різні документи даного етапу підкреслюють демократичну сутність української державності, її суверенітет та проголошують тезу про збереження козацьких, міщанських, шляхетських прав і вольностей. Практичне втілення всіх цих ідей було надзвичайно складним. Але реалізацією демократичних тенденцій слід вважати юридичне осмислення, оформлення та фіксацію ідеалу демократизму в "Пактах і Конституції законів та вольностей Війська Запорозького" Пилипа Орлика 1710 року. Вона не лише узгоджувала взаємини між гетьманом України П. Орликом, його виборцями та запорозькими козаками, віддзеркалювала високий суспільно-політичний рівень української старшинської еліти, а й закріплювала низку демократичних положень, без яких існування козацької держави вбачалося неможливим. Відтак демократичні традиції в Україні мають свою історію, генезу і специфіку. Власне, завдяки тому, що скріплений підписом П.Орлика документ – це акт, який просякнутий ліберальним і демократичним духом, за його значенням для української правової культури він заслуговує на те, аби його можна було ставити в один ряд з англійською Magna Carta 1215 р. У цьому полягає його непересічне значення для формування української правової культури на засадах європейських ідеалів – ідеалів свободи і демократії.

Наступним етапом в українському державотворенні в якому чітко відображені демократичні традиції та ідеали був період УНР і ЗУНР. УНР і ЗУНР встановлювали демократичні засади в суспільстві та управлінні. Проявами демократії були: здобуття незалежності шляхом національного

волевиявлення, демократичні структури влади, участь громадян у прийнятті рішень, гарантії прав і свобод громадян, місцеве самоврядування. Існування УНР завершилось встановленням радянської влади. Відтак, демократичні традиції набули лише формального закріплення в радянських конституціях і законах, але не були реалізовані на практиці. З відновленням незалежності в 1991 році ми знову отримали шанс на розбудову власної держави, яка б базувалась на демократичних традиціях, що властиві нам ще з попередніх їх тисячолітньої традиції українського державотворення.

Відтак, одне із головних наших завдань на сучасному етапі полягає у тому, щоб ефективно і раціонально використати історично накопичений ресурс цінностей, особливо акцентуючи увагу, на тому очевидному і незаперечному факті, що ті правові цінності, які сьогодні є базовими у визначеному на конституційному рівні євроінтеграційному курсі України, не є для нас новими, незнайомими, а стали корінною, органічною складовою правової культури українського народу ще на попередніх історичних етапах українського державо- та правотворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головатий М.Ф «Демократія: історія, теорія, практика» Демократія: історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та аспірантів-політологів / М. Ф. Головатий. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 230с. Режим доступу:
2. https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/demokrat_golov.pdf
3. Головатий С. «Так чим же направду є «Конституція Пилипа Орлика»?»
4. Колесніченко В. В. Принципи права Європейського Союзу у світлі Лісабонського договору / В. В. Колесніченко // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (керівник авт. кол.), Л. І. Кормич (ред.), М. А. Польовий (відп. секр.) [та ін.] ; ОНЮА, Південноукр. центр гендер. проблем. – Одеса, 2009. – Вип. 36. – С. 181-187. Режим доступу:

http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/133/app-36_Kolesnichenko_V_V_%28181-187%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Кормич А. І. Демократичні традиції українського державотворення / А. І. Кормич // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. – Одеса : Фенікс, 2011. – Вип. 42. – С. 36 - 43. Режим доступу: http://app.nuoua.od.ua/archive/42_2011/7.pdf
6. Сидорук Т. В. Лісабонський договір: Зміни та нововведення в інституційному устрої і праві ЄС. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://vmv.kymu.edu.ua/series/vmv/vipusk10/08.pdf
7. Тімашов В. О., Формування й закріплення інституцій прав і свобод людини в Україні (VI-XVII століття) / В. О. Тімашов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2013. - № 4. - С. 170-175. - Режим доступу: http://zt.knute.edu.ua/files/2013/4(69)/uazt_2013_4_26.pdf
8. Шевчук Л.Е «Аксіологічний вимір правосвідомості українського народу періоду Гетьманщини» «Проблеми державотворення і захисту прав
9.
10. людини в Україні: матеріали XXIX звітної науково-практичної конференції ч.1 2003р. с.105-108
11. Шубіна І. О. Основні цінності Європейського Союзу, зміст і значення для вступу нових держав / І. О. Шубіна // Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П.Є. Казанського : матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2–3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск М. І. Пашковський ; НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 652-654. Режим доступу:
12. http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3706/Shubina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ СУДОВОГО ЗАХИСТУ

Хтей Анастасія (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка

Україна уже зараз стоїть на перетині шляху до впроваджень нових стандартів як в різноманітних сферах нашого життя, так і в правовому полі. Оскільки розвиток зараз задає швидкий темп, не важко зробити висновок, що ефективний захист прав інтелектуальної власності становить невід'ємну та важливу частину нашого життя, особливо в період воєнного стану, війни рф проти України з 2014, зараз дедалі більше ми намагаємось зберегти та відновити нашу власну ідентичність, тому стикалися і ще досі дотичні до піратства, порушень прав на авторство, винаходи, патенти та багато іншого. Тому дані тези будуть присвячені розкриттю певних моментів, що тісно переплітають нас із Європою, саме можливою імплементацією у судовий захист практики ЄС щодо прав інтелектуальної власності.

Суспільство визначається стрімкими темпами технологічних змін і невпинним розвитком інновацій і у цьому контексті питання інтелектуальної власності набуває особливої актуальності, адже вона є ключовим елементом судового захисту прав творців та новаторів. Україна, спрямовуючи свій розвиток на захист інтелектуальних прав, може взяти за основу практику країн Європейського Союзу і тим самим покращити власну систему судового захисту інтелектуальної власності. Запозичення та імплементація кращих практик ЄС дозволить Україні не лише вирівняти свої стандарти з міжнародними, але й створить благополучну обстановку для інновацій та творчості.

Для себе виділяю декілька важливих питань, що потребують уваги в контексті захисту інтелектуальної власності та імплементації європейської практики, а саме:

Адаптація законодавства до європейських стандартів є важливим кроком для забезпечення консистентності та

ефективності судового захисту ІВ. Створення спеціалізованих судових органів, які спеціалізуються на справах ІВ, покращить процес розгляду справ та дозволить більш компетентно вирішувати питання, пов'язані з авторськими правами та патентами.

Боротьба з піратством та порушенням авторських прав вимагає ефективних антипіратських заходів, які Україна може взяти на зразок країн ЄС. Це включає в себе не лише судові заходи, але й публічно-приватне партнерство для моніторингу та запобігання порушенням ІВ.

Ліцензійна політика та регулювання використання інтелектуальної власності є також ключовими аспектами судового захисту. Здатність створювати прозорі механізми видачі ліцензій сприятиме розвитку інноваційних секторів економіки та стимулюватиме творчість.

Не менш важливою є інтеграція України до міжнародних організацій та обмін досвідом з країнами ЄС. Це дозволить уникнути ізольованості та відкрити шлях до кращих практик, що стосуються інтелектуальної власності.

Отже, практика та чималі напрацювання і досвід країн Європейського Союзу можуть слугувати важливими джерелами навчання та натхнення для України на шляху розвитку системи судового захисту інтелектуальної власності. Імплементація цих практик стане не лише важливим кроком вперед для судового захисту, але й сприятиме створенню сприятливого середовища для інновацій та розвитку ідентичності, самобутності та розширення можливостей творчості в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про авторське право та суміжні права». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text
2. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.
3. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text

4. Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (ВОІВ). URL: https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2610-wipo

ПРИЄДНАННЯ ЄС ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Каріна Остафійчук (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доцент Гончаров В. В.)

На фоні сучасних глобальних викликів, як-от грубі і систематичні порушення прав людини, а також інших правових трансформацій, питання приєднання ЄС до Конвенції набуває неабиякої важливості. Такий крок для ЄС випливає не тільки з міркувань загальної установки національної держави на створення умов максимальної захищеності своїх громадян, а й новим етапом взаємодії з міжнародною правовою системою. Тут завданням є не лише врегулювання правового статусу, а й створення ефективних механізмів захисту прав людини в ЄС та його членах, забезпечення єдиного правового простору й зміцнення довіри громадян до правопорядку і справедливості.

Співпраця з ЄКПЛ надасть можливість ЄС забезпечити дієвий та ефективний захист прав людини та основоположних свобод.

Рада Європи – це організація, яка об'єднує 47 держав задля просування демократії, прав людини й верховенства закону. Будучи ключовим документом у системі захисту прав людини, Європейська конвенція з прав людини стала першою конвенцією, яку ухвалили держави, що створили Раду Європи понад 70 років тому, а також яку підписали й ратифікували всі держави, що відтоді приєднувалися до Ради Європи [1, с.5-6].

Конвенція була підписана в 1950 році та набула чинності в 1953 році. У преамбулі Конвенції 10 держав, які першими її підписали, заявили про те, що вони сповнені рішучості, «як уряди європейських держав, що є однодумцями й мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи і верховенства права, зробити перші кроки для забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації» [1, с.6].

Проаналізувавши першопочатки законодавства створеного ЄС, бачимо, що вперше ЄКПЛ згадується у Договорі про ЄС зі змінами і доповненнями, внесеними Амстердамським договором, який передбачав, що ЄС повинен поважати основні права, гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Це положення дає зрозуміти, що ЄС визнає механізми захисту встановлені Радою Європи, а також необхідність дотримання стандартів прав людини, які прямо не поширювалося на ЄС, тобто на діяльність інституцій, які його представляють, механізмів їх захисту, передбачених ЄКПЛ [2, с. 221].

Варто звернути увагу й на те, що всі держави-члени ЄС одночасно є й членами Ради Європи і сторонами багатьох її правозахисних інструментів, передусім Європейської Конвенції 1950 р., що, застосовуючи норми права Євросоюзу, держави-члени мають добросовісно дотримуватися міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав людини. Важливе значення для забезпечення узгодженості правових систем Ради Європи, Євросоюзу та держав-учасниць має правовий механізм взаємодії, який визначено як систему правових засобів (зокрема, процедур), що сприяють узгодженому гармонійному функціонуванню міждержавних та національних правових систем у межах єдиного правового простору [3, с. 15]. Адже, усі 47 держав-членів Ради Європи (куди також входять і 27 країн ЄС), вже є сторонами ЄКПЛ, але сам ЄС такою не є.

На думку Смирнова К. В., ключовими факторами для видозміни європейської системи захисту прав людини стають не тільки внутрішні процеси реформування Ради Європи, а й вироблення правових інструментів приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [4, с. 4].

Передумови до проведення переговорів щодо приєднання ЄС до ЄКПЛ були як формальні, так і неформальні та мали місце в обох організаціях, починаючи з кінця 1970-х років. Лісабонська угода 2009 року містила юридичне зобов'язання щодо приєднання ЄС до ЄКПЛ. Між 47 державами-членами Ради Європи та Європейською Комісією, яка вела переговори

від імені ЄС, відбулися між 2010 і 2013 роками. Однак у грудні 2014 року Суд ЄС дійшов висновку, що отримана угода не відповідає вимогам ЄС.

Листом від 31 жовтня 2019 року, підписаним Президентом та Першим віце-президентом Європейської Комісії, Генерального секретаря Ради Європи було поінформовано, що Європейський Союз готовий відновити переговори про приєднання до ЄКПЛ. 13 листопада 2019 року Генеральний секретар поінформувала заступників міністрів про це повідомлення і зазначила, що вона внесе пропозиції щодо формату, в якому ці переговори можуть бути проведені, а також щодо фінансових наслідків цієї роботи. На своєму 92-му засіданні (26-29 листопада 2019 року) Керівний комітет з прав людини (CDDH) запропонував низку заходів для продовження переговорів у рамках спеціальної групи, що складається з представників 47 держав-членів Ради Європи та представника Європейського Союзу ("47+1").

15 січня 2020 року заступники міністрів схвалили продовження спеціального мандата Керівного комітету з прав людини для завершення в пріоритетному порядку, у співпраці з представниками ЄС, в рамках спеціальної групи 47+1 і на основі вже проведеної роботи, правових інструментів, що визначають умови приєднання ЄС до ЄКПЛ (ETS № 5), включаючи його участь у системі Конвенції, і, в цьому контексті, розглянути будь-які пов'язані з цим питання.

16 березня 2022 року Комітет міністрів Ради Європи ухвалив рішення відповідно до статті 8 Статуту Ради Європи про те, що рф негайно припиняє членство в Раді Європи. Як наслідок, рф більше не братиме участі в роботі Керівного комітету з прав людини або будь-якого з підпорядкованих йому органів, включаючи спеціальну переговорну групу CDDH щодо приєднання ЄС до ЄКПЛ. Відтепер ця група продовжуватиме переговори у форматі "46+1". Думаємо, що приєднання ЄС до Європейської конвенції з прав людини в спосіб, який забезпечує доступний та ефективний захист прав людини чи особи, які перебувають під юрисдикцією ЄС та його держав-членів, має вирішальне значення для ефективності європейської системи захисту прав людини. Проект Угоди про вступ має потенціал для забезпечення дієвого підґрунтя

для забезпечення такого захисту. Однак, ефективність механізмів і систем, які він встановлює, буде залежати від внутрішніх правил, прийнятих Європейським Союзом [5, с. 1]. Тому вважаємо важливим, щоб відбулося повне обговорення та консультації щодо проєкту внутрішніх правил за допомогою прозорого процесу, в якому беруть участь не лише зацікавлені процесу (інституції ЄС), але й NDOs та представники заявників у справах з прав людини, що розглядаються в Суді ЄС та Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ). Головним завданням при розробці внутрішніх правил ЄС щодо вступу має бути забезпечення того, щоб громадяни Європи користувалися більш повнішим визнанням і захистом своїх прав. Документи про приєднання та внутрішні правила повинні дозволити ЄСПЛ виконувати свою наглядову роль відповідно до статті 19 Конвенції у забезпеченні дотримання конвенційних зобов'язань Європейським Союзом на рівних умовах з іншими Високими Договірними Сторонами Конвенції (High Contracting Parties to the Convention) [5, с. 2].

Щодо сумнівів, з якими ми стикнулися, то, мабуть, при приєднанні важливо, щоб проєкт Декларації був підкріплений чіткими внутрішніми правилами та інструкціями, які гарантують, що ЄС не опиниться в конфлікті з ЄСПЛ, щодо приєднання до нього в якості респондента (відповідача). Будь-яка відмова ЄС прийняти запрошення Суду приєднатися до справи, де Суд визначив, що умови для приєднання виконані, може підірвати довіру до юрисдикції Суду в цих справах.

Щодо механізму попереднього звернення, який має бути створений відповідно до статті 3.6 Угоди про приєднання, NDO вважає, що багато аспектів цієї процедури залишаються незрозумілими з проекту Угоди про приєднання та супровідних документів. Детальне положення цієї процедури у внутрішніх правилах буде необхідним для того, щоб гарантувати, що ця процедура не перешкоджає доступу до правосуддя заявників щодо порушення прав передбачених Конвенцією. Зокрема, правила повинні забезпечувати швидке проведення провадження, щоб гарантувати, що механізм не перешкоджає ефективному доступу заявників до

правосуддя [5, с. 4].

Майбутнє приєднання ЄС до Конвенції, на що вказують різні факти та обставини, на нашу думку, приведе до суттєвих змін. Це торкнеться, зокрема, й розуміння державами-членами ЄС природи основних прав людини і громадянина. Те, як розвиваються основні права та свободи людини і громадянина, вказує на те, що хоча механізми їх реалізації та захисту в ЄС і Конвенції автономні, позиції Європейського суду в тривалій перспективі набудуть пріоритетного значення.

На думку Р. Арнольда, практика Європейського суду в майбутньому враховуватиме концепції, розроблені в окремих державах-членах ЄС, а згодом — і в самому ЄС. Завдяки цьому не тільки Конвенція та її тлумачення служитиме джерелом права у роботі суддів Суду ЄС, а навпаки, розвиток основних прав людини і громадянина у ЄС впливатиме на Європейський суд [6, с. 66].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мартін Бонд Вступ до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, 2021. - 101 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.prlib.ru/item/361691https://rm.coe.int/intro-echr-mbond-ukr-online-version/1680a20c5c
2. Поліванова О.М. Особливості приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції щодо захисту прав людини і основоположних свобод 1950 року. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014 р. № 1(72). С. 220-224.
3. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Л. А. Луць. - К., 2005. - 32 с.
4. Смирнова К.В. Роль Європейського Союзу у процесі реформування європейської системи захисту прав людини. [Електронний ресурс] - Режим

доступу:http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9625/Smirnova%20166-177.pdf?sequence=1&isAllowed=y

5. NGO Briefing Note on the Accession Agreement and next steps to the attention of the Council Working Party on Fundamental Rights and Free Movement of Persons (FREMP), 2013. - 4 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2013/09/EuropeanUnion-AccessionECHR-Statement-2013.pdf
6. Арнольд Р. Юридичні наслідки приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод / Р. Арнольд // Вісник Конституційного Суду України. - 2012. - № 4. - С. 63-68. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2012_4_11

ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Романа Полюх (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доц. Кобрин В. С.)

Місцеве самоврядування є надзвичайно важливою засадою конституційного ладу та формою реалізації народовладдя в Україні, що закріплена в Основному Законі нашої держави, як право територіальної громади об'єднуватись та самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Сьогодні, коли український народ продовжує боротьбу за свою самостійність, свій суверенітет, територіальні громади перебувають в різних умовах: деякі тривалий час були під окупацією, а згодом звільнені, інші досі потерпають від бойових дій, а деякі залишаються міцним тилом.

У зв'язку з цим питання відновлення місцевого самоврядування на тих територіях, які безпосередньо стикнулись з ворогом, є надзвичайно актуальним сьогодні.

Метою роботи є дослідити проблемні аспекти процедури відновлення діяльності місцевого самоврядування на деокупованих територіях та запропонувати шляхи їх вирішення.

Для досягнення цієї мети поставлені такі цілі:

1. проаналізувати, які чинники впливають на повноцінне функціонування органів місцевого самоврядування на деокупованих територіях;
2. з'ясувати, з якими труднощами може стикнутись наша держава в процесі відновлення діяльності місцевого самоврядування;
3. визначити заходи, що необхідні для ефективного відновлення та діяльності органів місцевого самоврядування.

Визначення терміну «деокуповані території» немає в міжнародному праві і тривалий час не було в українському

законодавстві. Найчастіше його розуміють як протилежне до поняття «окуповані території», що зафіксований в положеннях IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі.

Але після повномасштабного вторгнення у квітні 2022 року на законодавчому рівні було закріплено визначення терміна «деокупація». Так, відповідно до пункту 3 частини першої статті 1-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» «деокупація – комплекс заходів державної політики, наслідком яких є повна відсутність на території України, що була тимчасово окупована, збройних формувань Російської Федерації і окупаційної адміністрації Російської Федерації та встановлення загального ефективного контролю України на цій території (повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу України на цій території)» [1]. Тобто, як бачимо, у визначенні законодавець наголошує на такому важливому чиннику деокупації, як загальний ефективний контроль України на таких територіях. Без сумніву, на це першочергово впливає наявність і ефективне функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування.

Сьогодні українському народові надзвичайно важливо стояти міцно та впевнено крокувати назустріч Європейському Союзові та світу, збирати підтримку та формувати нове бачення розвитку місцевого самоврядування з урахуваннями європейських цінностей та стандартів.

Нещодавно, а саме 14 листопада 2023 року, відбулося 18-те засідання Європейського комітету з питань демократії та урядування Ради Європи, під час якого відбулись консультації на теми: «Відновлення місцевого самоврядування на деокупованих територіях, правове регулювання діяльності військово-цивільних адміністрацій у післявоєнний період» та «Регіональна політика в рамках процесу вступу до Європейського Союзу». Під час цього заходу, зокрема, було обговорено питання відновлення місцевого самоврядування на деокупованих територіях та визначено, що одним із важливих завдань на наступний рік є розроблення проєкту

Закону України про особливості відновлення публічної влади на деокупованих територіях.

При цьому потрібно зважати на такий важливий чинник, як різне становище територіальних громад, які були чи будуть деокуповані. Варто враховувати і близькість до лінії фронту, і відсоток колабораціонізму, і термін російської окупації. Все це, безумовно, впливає на відновлення діяльності та повноцінне функціонування органів місцевого самоврядування.

Голова підкомітету з питань адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування Віталій Безгін зазначає: «З одного боку, є модель, яка стосується територій, котрі перебували під окупацією нетривалий час, як, наприклад, Київська область чи окремі території Житомирської області. Там місцеве самоврядування майже повсюдно відновлене за окремими винятками, де можливості його відновити не було. Інший підхід повинен застосовуватись до територій, які тривалий час, більше ніж півроку, перебували під тимчасовою окупацією. Зокрема, це деокуповані райони і громади Харківщини. При цьому варто зважати, що території, які знаходились під тимчасовою окупацією впродовж ще більшого проміжку часу, а деякі з них навіть були інтегровані в систему державного управління агресора – російської федерації, зокрема мова йде про частину Донецької, Луганської областей і Крим, потребуватимуть абсолютно іншого підходу до нормативного регулювання цих питань» [3]. У зв’язку з цим потрібно будувати різні моделі відновлення місцевого самоврядування.

Незважаючи на необхідність законодавчого регулювання даного питання, потрібно вказати на труднощі, які виникають або ж можуть виникнути у зв’язку з відновленням діяльності місцевого самоврядування на деокупованих територіях. Це, наприклад, відсутність достатньо якісної комунікації центральної влади з представниками органів місцевого самоврядування, відсутність визначеної національної політики щодо ключових питань в деокупації територій (наприклад, щодо таких питань, як повернення внутрішньо переміщених осіб), визначення територій з особливими

умовами (в тому числі і близькість до кордону з росією, і низька густота населення).

Як зазначається у Звіті Відновлення інститутів публічної влади на деокупованих територіях у 2014–2023 роках, часто органи місцевого самоврядування завантажені запитами у формі кількісних даних і звітів, які нерідко дублюються та вимагаються у короткий термін. Для органів місцевого самоврядування такі запити ускладнюють виконання різних термінових завдань відновлення: прикордонні громади, окрім планування розвитку, відповідають за оперативне відновлення критичної інфраструктури після постійних обстрілів та забезпечення послугами жителів [3].

Враховуючи усі труднощі, варто сказати про заходи, які необхідні для належного функціонування місцевого самоврядування на деокупованих територіях, зокрема, це відновлення та розвиток територій з особливими умовами (близькість до кордону з росією, низька густота населення, тощо), надання рекомендацій та забезпечення методичними матеріалами щодо розробки планувальних документів, покращення комунікації центральної влади з представниками органів місцевого самоврядування у контексті підготовки стратегій, розробка та реалізація навчальних програм підвищення кваліфікації представників органів місцевого самоврядування.

Отже, на повноцінне функціонування та відновлення діяльності місцевого самоврядування впливають різні чинники, зокрема і близькість до лінії фронту, і відсоток колабораціонізму, і термін російської окупації. З огляду на це потрібно застосовувати різні моделі відновлення діяльності місцевого самоврядування. В цьому процесі територіальні громади можуть стикнутись з багатьма проблемами, як до прикладу, відсутність достатньо якісної комунікації центральної влади з представниками органів місцевого самоврядування, відсутність визначеної національної політики щодо ключових питань, тощо. У зв’язку з цим потрібно превентивно застосовувати заходи, щоб уникнути цих труднощів, зокрема це може бути надання рекомендацій щодо розробки планувальних документів, покращення комунікації центральної влади з представниками органів

місцевого самоврядування у контексті підготовки стратегій, розробка та реалізація навчальних програм з підвищення кваліфікації представників органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#doc_info (дата звернення: 07.12.2023);
2. До відновлення місцевого самоврядування на деокупованих територіях мають застосовуватися різні підходи. Децентралізація в Україні. URL: https://decentralization.gov.ua/news/16238?page=3 (дата звернення: 07.12.2023).
3. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/ad_deokupov_teritor_06122023.pdf (дата звернення: 087.12.2023).

МІСЦЕВІ ВИБОРИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: УКРАЇНСЬКА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ПАРАДИГМИ

Юлія Нос (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка
(науковий керівник: доц. Кобрин В. С.)

Питання виборів на деокупованих територіях було надзвичайно важливою темою для українців ще з початку 2014 року і досягло свого піку під час повномасштабного вторгнення. Фактично, стало каменем спотикання для суспільства, оскільки й досі невідомо яким чином українська влада планує реінтегровувати та проводити вибори на таких територіях, як Донецька та Луганська області, які більше 10 років перебували у світі пропаганди.

Зважаючи на викладене вище, дослідження теми виборів на у майбутньому деокупованих територіях Донецької та Луганської областей є необхідним та актуальним не лише з точки практичного втілення, а й удосконалення законодавчого регулювання.

Метою даного дослідження є виокремити особливості підготовчого процесу реінтеграції Донецької та Луганської областей в український політичний контекст, розглянути європейський досвід виборчого процесу.

Для того, щоб досягнути поставлену мету, у даному есе були виокремлені такі цілі:

1. Розкрити важливість забезпечення виборчих прав громадян;
2. Визначити основні напрямки діяльності української влади в період реінтеграції територій;
3. Проаналізувати Європейський досвід проведення виборів у післявоєнний період;

Питання, яке постане перед українською владою після деокупації Донецької та Луганської областей буде проведення демократичних місцевих виборів. Серед суспільства побутує думка, що громадян, які проживали на окупованих територіях варто на деякий час обмежити у праві обирати та бути обраними на виборах, однак, на нашу думку,

це є необґрунтовано та неконституційно. Як відомо, Конституція України, а саме стаття 70 визначає, що право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років. Не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними. [1.] Тобто, Конституція України не передбачає жодних інших випадків для обмеження участі у виборах, окрім як недієздатності.

Однак, як після звільнення таких територій проводити місцеві вибори, якщо впродовж більше 10 років громадяни жили в постійній пропаганді та страху?

На нашу думку, варто запровадити декілька фільтрів, які потрібно буде здійснити для того, щоб провести демократичні вибори на території Донецької та Луганської областей. До прикладу:

1. Провести реінтеграцію цих територій, тобто: запровадити посилене вивчення української мови, ознайомлення з українським контентом в Інтернет-мережах, забезпечити українську інформаційну політику та подолати наслідки пропагандистського режиму;
2. Провести чіткий відбір громадян на посади до органів державної влади, визначити їх політичні вподобання, перш за все проукраїнські;
3. Між деокупацією та проведенням виборів має пройти значний проміжок часу, жителі цих територій мають прожити певний час в українському політичному контексті, який, на нашу думку, становитиме мінімум 7 років.

Багато науковців, зокрема і К. В. Селіванова, також зазначають, що: «Тільки повернення вимушено переміщених осіб (далі – ВПО) та біженців у свої рідні міста і села здатне забезпечити довготривалий мир, в іншому разі йдеться лише про електоральні маніпуляції. У Боснії міжнародні організації основну ставку робили на те, що ВПО та біженці голосуватимуть не «заочно», а особисто у місцях свого колишнього проживання. Однак для повернення потрібен час, що є додатковим аргументом на користь відтермінування виборів. Важливу роль у створенні подібного середовища

відіграють ЗМІ, а тому видається корисним досвід Боснії щодо створення спеціального органу для моніторингу медіа-контенту на дотримання професійних стандартів журналістики». [3]

Ми повністю погоджуємося з вищезазначеним, однак, українській владі потрібно буде здійснити відбудову значної кількості міст, які були зруйновані на території Луганської та Донецької областей, внаслідок війни, для того, щоб ВПО мали куди повернутись, а місцева влада мала споруди, в яких відновила би своє функціонування.

Варто також зауважити, що раніше народними депутатами Верховної Ради України вже було розроблено законопроєкт «Про засади державної політики перехідного періоду» в якому було зазначено про обмеження права громадян на учать у виборах (а саме як кандидати у депутати), а також визначено перехідний період довжиною в два роки, під яким автори законопроєкту розуміли період реінтеграції цих територій.[2] Однак, незадовго до повномасштабного вторгнення, 25 січня 2022 року законопроєкт було відкликано. На нашу думку, ВРУ на даний момент варто здійснити роботу над новим законопроєктом, який би визначав поняття перехідного періоду на довший термін, ніж два роки, а також детальніше визначити особливості функціонування органів місцевого самоврядування до початку проведення місцевих виборів.

Підсумовуючи все вищезазначене, ми вважаємо, що рано чи пізно вибори на деокупованих територіях відбудуться, однак найважливішою ціллю українською влади буде забезпечення демократичності та прозорості таких виборів. Також, не варто сліпо застосовувати досвід реінтеграції окупованих територій Європейських країн, таких як Хорватія чи Боснія, оскільки український сценарій має зовсім інші передумови та розвиток воєнних подій. Тому, органам державної влади варто взяти до уваги лише певні питання проведення виборів на деокупованих територіях, а й також удосконалити українське законодавство, доповнивши його спеціальним законом про реінтеграцію територій, які були окуповані з 2014 року. І, звичайно, проводити вибори на цих

територіях, на нашу думку, можна лише після повної реінтеграції та демілітаризації такої місцевості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text
2. Проект Закону про засади державної політики перехідного періоду від 09.08.2021 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72625
3. Селіванова К. В. ПРОБЛЕМАТИКА ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ [Електронний ресурс] / К. В. Селіванова – Режим доступу до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2016_2_29.pdf.

ВИКЛИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОЧИНІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анастасія Костюніна (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка
(Науковий керівник: проф. Герц А. А.)

Новою площиною правочинів стали соціальні мережі, де свої особливості вчинення дій, спрямованих на набуття, зміну, або припинення цивільних прав та обов'язків. Відповідна модель продажу різноманітних товарів та надання послуг потребує спеціального врегулювання таких відносин. Звертаємо увагу, що Законом України «Про електронну комерцію» електронна комерція закріплена як відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [3]. Вищезазначене означає, що відносини, які виникають під час вчинення правочинів у соціальних мережах, є частиною електронної комерції.

Тому сьогодні регулювання таких відносин підпадає під законодавство у сфері електронної комерції, перед яким стоять низка викликів, а саме: визнання транскордонних електронних правочинів, встановлення ідентифікації та підтвердження взаємовідносин сторін електронної торгівлі, зокрема у частині врегулювання такого її виду як соціальна комерція (доктринальне поняття, яке характеризує різновид електронної торгівлі, що передбачає використання соціальних мереж безпосередньо для просування та продажу товарів).

Зауважуємо, що при вирішенні назрілих питань необхідно зважати також на євроінтеграційні процеси. Після повномасштабного вторгнення спостерігається актуалізація виконання поставлених перед нами завдань Європейським

Союзом. Тож Угода про асоціацію [5 та Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради "Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку" (далі - Директива про електронну комерцію) – документи, які стали основою нашого дослідження.

Європейський Союз – платформа єдиного ринку, де вільний обмін товарами, послугами та відповідною інформацією можливий завдяки гармонізації регулювання таких відносин між його державами-членами.

Так, виходячи з сутності Директиви про електронну комерцію, першим кроком врегулювання електронної комерції (зокрема соціальної) на шляху євроінтеграції є визнання транскордонних електронних правочинів (визнання комплексу прав та обов'язків сторін електронного правочину) [1]. Договором про заснування європейського економічного співробітництва оголошено, що внутрішній ринок охоплює простір без внутрішніх кордонів, де забезпечено вільне пересування людей, товарів, послуг та капіталу – на цю норму спирається і вищезгадана Директива про електронну комерцію [2].

Наступним викликом є встановлення ідентифікації та підтвердження взаємовідносин сторін електронної торгівлі як гарантії забезпечення захисту прав споживачів, зокрема в соціальних мережах. Враховуючи євроінтеграційний аспект, слід вказати, що Директива про електронну комерцію «...повинна забезпечити високий рівень захисту цілей, які представляють загальний інтерес, зокрема, у сфері захисту прав споживача...» [1]. З одного боку, згідно з частиною четвертою статті 8 Закону України «Про електронну комерцію» фізична особа повинна надати інформацію про себе, необхідну для вчинення електронного правочину, створення електронного підпису, ідентифікації в інформаційній системі суб'єкта електронної комерції, шляхом введення (створення) особою спеціального набору електронних даних, а також вчинення інших дій у такій системі [3]. З іншого боку, соціальна комерція хоча і є видом електронної комерції, та все ж різниться своєю природою, а тому часто вчинення правочинів відповідно до цієї норми

складно забезпечити (наприклад, складність гарантування достовірності інформації про продавця).

Взаємодія сторін під час вчинення правочину в соціальних мережах відбувається шляхом комерційного електронного повідомлення. Законодавством встановлено, що таке повідомлення має чітко ідентифікуватися як таке. Електронний правочин вчиняється на основі відповідної пропозиції (оферти). Надання інформації потенційним покупцям (споживачам) щодо товару, робіт та послуг відбувається з урахуванням вимог Закону України «Про рекламу» [4], зокрема, вона може здійснюватись шляхом комерційного електронного повідомлення. Таке повідомлення може поширюватись лише на підставі згоди особи, якій адресовано це повідомлення. Як виняток, особа, якій адресовано повідомлення, має змогу відмовитися від подальшого отримання таких повідомлень.

Формою вчинення двостороннього правочину в соціальних мережах згідно з Законом України «Про електронну комерцію» є електронний договір, що укладається в довільній формі та має містити істотні умови, передбачені законодавством для відповідного договору. Місцем укладення електронного договору є місцезнаходження юридичної особи або місце фактичного проживання фізичної особи, яка є продавцем (виконавцем, постачальником) товарів, робіт, послуг – тому необхідним є висвітлення такого місцезнаходження на сторінці соціальної мережі продавця [3].

Надання потрібної інформації про продавця, а також дотримання законодавчих вимог щодо електронного договору дають можливість гарантувати подальше підтвердження взаємовідносин сторін електронної торгівлі в соціальних мережах.

Проведене дослідження дало можливість сформулювати такі висновки: соціальна комерція як вид електронної комерції має свої особливості, а тому потребує спеціального врегулювання; Законом України «Про електронну комерцію» сформульовано основні аспекти вчинення правочинів у соціальних мережах, однак виклики наявні, частина з яких зумовлена євроінтеграційними процесами.

Перспективи подальшого вивчення заявленої проблеми вбачаємо в дослідженні зазначених викликів врегулювання соціальної комерції з метою пошуку шляхів вирішення проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради "Про деякі правові аспекти інформаційних послуг,зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку" ("Директива про електронну комерцію"): міжнародний документ №994_224 від 08.06.2000 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224#Text
2. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) : міжнародний документ №994_017 від 01.01.2005 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
3. Про електронну комерцію: Закон України №675-VIII від 19.11.2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text
4. 4. Про рекламу: Закон України №270/96-ВР від 02.10.2023 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом,Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ №984_011 від 25.10.2022 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n730

РЕФОРМА ЗАГАЛЬНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Балаж-Олександр Нодь (студент)

Львівський національний університет імені Івана Франка (науковий керівник: доц. Шандра Р. С.)

В Україні податкова система регулюється законодавством та періодично змінюється для того щоб норми законів відповідали новаціям в економічному секторі держави. Зміни у світовій та внутрішній економіці й політичній обстановці, можуть впливати на податкову систему країни, і тому влада повинна реагувати на ці зміни для підтримки стабільного розвитку шляхом проведення ефективних реформ. Необхідність впровадження відповідних заходів виникла через недоліки податкової системи України, а саме наявністю бюрократичних процедур та величезної кількості податків в нашій державі.

Згідно із Проектом стратегії реформування податкової системи 2009 року реформування податкової системи – це поетапна, динамічна трансформація системи оподаткування, яка полягає в усуненні причин, що сприяють тінізації економіки, зменшенні кількості податків, забезпеченні прозорості, здешевленні механізму справляння податків та зборів і спрощенні самої системи оподаткування [2].

Із цієї дефініції випливає, що реформування податкової системи має на меті проведення змін у податковій системі, спрямованих насамперед на покращення життя суспільства, а також на побудову сучасної конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки для забезпечення сталого економічного зростання.

На нашу думку, потрібно відрізняти реформу загальної податкової системи та реформу спрощеної системи оподаткування, оскільки остання застосовується виключно щодо суб'єктів малого підприємництва та становить собою спеціальний правовий режим. Ще одна відмінність між ними полягає у тому, що за загальною системою оподаткування сплата податків відбувається від прибутку, а не від

отриманого сукупного доходу підприємця як у спрощеній.

Реформування податкового законодавства стало особливо актуальним внаслідок відкритого воєнного нападу росії 24 лютого 2022 року, адже виникла потреба адаптації податкової системи України до умов воєнного стану. У цьому контексті слід розглянути новації у Податковому кодексі України, які були впроваджені у 2023 році законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» 1 серпня 2023 року.

У частині оподаткування цим законом запроваджені наступні зміни:

1. встановлення умов перехідного періоду, якими визначено порядок переходу на загальну систему оподаткування для платників податку, які втрачають право на використання особливостей оподаткування;
2. відновлення термінів надання контролюючими органами індивідуальних податкових консультацій та розгляду скарг платників податків на рішення контролюючих органів;
3. відновлення термінів надання платниками податків відповідей на запити контролюючих органів;
4. відновлення з 1 серпня для банків та інших надавачів електронних послуг, емітентів електронних грошей та контролюючих органів перебігу строків для надсилання повідомлення про відкриття або закриття рахунка, повідомлень про взяття на облік або відмову від взяття на облік рахунку (електронного гаманця) платника податків - юридичної особи (резидента і нерезидента) чи її відокремлених підрозділів;
5. продовження мораторію на проведення документальних перевірок платників податків та перевірок платників єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, окрім перевірок бюджетного відшкодування за заявою або скаргою заявника, у разі припинення чи ліквідації юридичної особи, у разі заперечення до акту перевірки; дисциплінарного провадження; трансфертного ціноутворення; міжнародного оподаткування; перевірок

нерезидентів; валютного законодавства;

6. відновлення з 1 серпня 2023 року відповідальності банків та інших надавачів електронних послуг, емітентів електронних грошей за здійснення видаткових операцій за рахунком (електронним гаманцем) платника податків до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунку електронного гаманця на облік;
7. скасування необхідності затвердження Кабінетом Міністрів України переліку товарів, які добровільно передаються Збройним Силам України та іншим військовим формуванням для потреб забезпечення оборони держави, та наданої гуманітарної допомоги у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та які передаватимуться платниками податку без коригування фінансового результату до оподаткування на вартість таких товарів;
8. приведення до норм європейського права визначення місця постачання послуг пов'язаних з постачанням електричної енергії;
9. звільнення від фінансової відповідальності за порушення у сфері реєстрації розрахункових операцій, якщо вони були вчинені на територіях бойових дій та на окупованих територіях. Проте це не стосується відповідальності за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів;
10. звільнення від відповідальності суб'єктів господарювання за порушення вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» вчинені ними у період з 1 січня 2022 року до 1 жовтня 2023 року, крім відповідальності за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів, здійснення діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор.

Шляхом запровадження вищезазначених змін у ПКУ Україна підходить на крок ближче до інтеграції з Європейським Союзом, оскільки їх закріплення в

законодавстві спрямоване на перехід податкової системи до довоєнного періоду та подальше її реформування. Оскільки це вказує на можливість відновлення економічного становища та забезпечення стабільності держави й подальшого впровадження наступних змін: щодо зниження податкової ставки за моделлю “10-10-10” податків на доходи фізичних осіб, на прибуток та на додану вартість; зменшення кількості податків; спрощення бюрократичних процедур у податковій системі.

Слід зауважити що реформування загальної податкової системі України потрібно здійснювати для покращення нашої держави загалом, а не лише для самоцілі чи для завоювання симпатії міжнародних партнерів й українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (у першій редакції). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
2. Проект стратегії реформування податкової системи // Офіційний вісник України. – 2009. – № 1. – С. 25-27.
3. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану»: закон України від 01.08.2023 № 3219-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text

АКТУАЛЬНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗАХОДИ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ: ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анна Гопшта (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка

У теперішній час Україна зустрічається з надзвичайною кількістю проблем, яку потрібно вирішити для подальшого розвитку демократії в державі. Після подій 2022 року негативні наслідки певних діянь почали проявлятись назовні. Однією з таких проблем є корупція, яка є тим соціальним феноменом, який надзвичайно сильно прижився в Україні та щодня руйнує державу зсередини – починаючи від побутової корупції до великої корупції. Та, беззаперечно, найбільшою проблемою є корупція в органах публічної влади. Особливо поширеною є корупція в органах місцевого самоврядування, що призводить до підриву української економічної та політичної системи, значно зменшує рівень довіри населення до влади та дискредитує всю систему місцевого самоврядування в очах західних союзників.

У період збройної агресії РФ проти України ще більш гостро стоїть питання Євроінтеграції, ніж коли-небудь до того. У своєму Висновку щодо заявки України на членство в Європейському Союзі Європейська Комісія зазначає, що досі існує багато викликів у сфері боротьби з корупцією, яка спричиняє серйозні втрати для державного бюджету, бізнесу, населення, перешкоджає інвестиціям та підриває верховенство права [1, с. 9]. Тому, питання протидії корупції чи не найбільше потребує вирішення для зміцнення економіки та пришвидшення процесу вступу до Європейського Союзу. На наше переконання, боротьбу з корупцією на місцевому рівні не потрібно оминати, адже, вона так само завдає велику шкоду загальнодержавним інтересам.

Для того, щоб ефективно протидіяти корупційним проявам, варто проаналізувати, чому є можливість до виникнення їх взагалі. Вважається, що існують певні прогалини в

законодавстві, завдяки чому органи місцевого самоврядування можуть здійснювати це, а методи для протидії корупції мають бути вдосконаленими.

Варто розпочати з того, що однією з ключових цілей децентралізації було розв'язання проблеми закритості та непрозорості діяльності органів місцевого самоврядування, високого рівня корупції [2]. Проте, з іншого боку, реформа децентралізації активізувала корупційні ризики в окремих містах, селах чи об'єднаних територіальних громадах. У посібнику посібник «Як створити ЦНАП, вільний від корупції?» зазначається, що «наближеність представників влади до локальних груп інтересів, неформальність стосунків, залежність службовців від політиків, велика дискреція в ухваленні рішень, відсутність або слабкість місцевих засобів масової інформації можуть бути чинниками, що сприяють поширенню корупції на місцевому рівні» [3, с. 23].

Найперше, звернемо увагу на питання місцевих засобів масової інформації, які навіть якщо й наявні, то часто ледь не повністю можуть залежати від місцевої влади та завдяки цьому висвітлювати населенню викривлену інформацію й вибілювати всі порушення влади. Це безумовно дає представникам місцевої влади більше простору для прикриття своїх корупційних діянь, адже ці медіа мають вплив на населення певної території. Частина четверта статті 3 Закону України «Про медіа» забороняє незаконне втручання у діяльність суб'єктів у сфері медіа з боку органів місцевого самоврядування та недопущення вимоги попереднього погодження інформації [4]. На нашу думку, ефективне впровадження цієї норми в життя мало б позитивно вплинути на незалежність місцевих медіа, які мали б не піддаватися впливу окремих службовців органів місцевої влади.

Також, згадується, що часто великий вплив мають родинні та дружні зв'язки, особливо, коли влада призначає керівників у органах місцевого самоврядування [3, с. 25]. Варто згадати, що використання повноважень для призначення на посади своїх родичів та знайомих повністю порушує принцип рівних можливостей доступу громадян до служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням їх ділових якостей та професійної підготовки, згаданий у Законі України «Про

службу в органах місцевого самоврядування» [5]. Внаслідок цього існує великий вплив непотизму, що призводить до того, що на місцевому рівні управління здійснює закрите коло осіб, які мають спільні інтереси та часто приймають рішення на свою користь, замовчують факти корупційних порушень своїх керівників чи підлеглих, а то й долучаються до їхнього здійснення. Вирішенням цієї проблеми може бути ефективне використання принципу прозорості при доборі службовців до органів місцевого самоврядування для того, щоб інші кандидати та громадськість могли бачити обґрунтовану перевагу обраної особи. Такий принцип закріплений і в статті 7 Конвенції ООН проти корупції, де згадується, що добір та наймання державних службовців та інших невиборних державних посадових осіб мають ґрунтуватися на принципах ефективності, прозорості та об'єктивних критеріях бездоганності роботи, справедливості та здібностей [6, с. 10].

Наступним фактором, який міг би вплинути на зменшення рівня корупції в органах місцевого самоврядування є участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції, що передбачено статтею 21 Закону України «Про запобігання корупції» [7]. Часто в невеликих населених пунктах громадяни добре обізнані про корупційну діяльність державних службовців, але не звертаються до уповноважених органів для того, щоб притягнути особу до відповідальності. Для того, щоб участь громадськості була ефективною у боротьбі з цією проблемою, важливо сформувати таке громадянське суспільство, яке швидко реагувало на корупційні правопорушення. Як вдало зауважують В. Тімашов та С. Дзюбенко, варто підвищити правову культуру громадян та виховувати в суспільстві нетерпимість до будь-яких корупційних проявів [8, с. 192]. Задля досягнення цієї мети насамперед потрібно впроваджувати просвітницькі заходи щодо шкоди корупції у закладах освіти, а також, поширювати серед населення алгоритм дій у разі, якщо вони стали свідками корупційного правопорушення представником місцевої влади.

Одним із способів протидії корупції на місцях є запровадження конкретних антикорупційних програм та заходів саме на місцях й запроваджувати контроль за

дотриманням органами місцевого самоврядування цих програм. Наприклад, М. Мінкова перелічує такі кроки до запобігання корупції на місцевому рівні:

- створення Кодексу етики та програм доброчесності;
- аналіз корупційних ризиків та причини їхнього виникнення;
- забезпечити обізнаність всіх працівників щодо виконаних кроків та створити міцну антикорупційну співпрацю з місцевими громадськими організаціями та підприємствами;
- вчасно запроваджувати всі етапи антикорупційних програм та систематично проводити контроль за їхнім здійсненням;
- запровадити ефективне звітування про вчиненні корупційні правопорушення та притягнення до відповідальності [9, с. 2].

Отже, можна стверджувати, що корупція в органах місцевого самоврядування є тією проблемою, яка потребує негайного вирішення. Для того, щоб знизити рівень корупції на місцевому рівні потрібно подбати про розвиток громадянського суспільства, запровадити ефективні методи для запобігання непотизму, утворювати програми антикорупційної діяльності конкретно на місцях, досягати незалежності медіа, тощо. На даний момент справді важливо продовжувати досліджувати конкретні способи запобігання корупції в органах місцевого самоврядування, адже їхнє ефективне впровадження у життя безпосередньо впливає не тільки на добробут окремих населених пунктів та об'єднаних територіальних громад, а й має вплив на загальнодержавну економічну стабільність та інтеграцію в Європейський простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. *European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR).* URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/fil

es/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf (date of access: 06.12.2023).
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text (дата звернення: 07.12.2023).
3. Як створити ЦНАП, вільний від корупції? : посібник. 2020. 129 с. URL:
4. https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/665/U-LEAD-Anti-Corruption_Manual-2020.pdf (дата звернення: 08.12.2023).
5. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX : станом на 2 лип. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text (дата звернення: 8.12.2023).
6. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text (дата звернення: 08.12.2023).
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 31.10.2003 р. : станом на 18 жовт. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 09.12.2023).
8. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII : станом на 19 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 10.12.2023).
9. Timashov V. O., Dziubenko S. D. Corruption in local government bodies. *Juridical scientific and electronic journal*. 2021. No. 5. P. 190–192. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/45 (date of access: 10.12.2023).
10. Minkova M. Guide to corruption-free local government : guide. United Nations Development Programme, 2018. 127 p. URL:

https://www.local2030.org/library/486/Guide-To-Corruption-Free-Local-Government.pdf (date of access: 10.12.2023).

ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Анастасія Хтей (студентка)

Львівський національний університет імені Івана Франка (Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціального права Чопко Х. І.)

З початком широкомаштабного вторгнення рф в Україну довкілля на території нашої вкрай постраждало і зазнало значних ушкоджень і як результат унеможливило використання в багатьох регіонах України земель, вод, об'єктів дикої флори та фауни тощо, які в свою чергу є необхідною умовою для нормальної життєдіяльності людини. Шквальні замінування та пожежі зумовили колосальні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Війна вплинула на кожен компонент довкілля і зумовила перед державою нові виклики, зокрема щодо вчинення додаткових заходів із забезпечення екологічної безпеки на території нашої держави. Держава усвідомлює, що наслідки негативного впливу від війни, які зазнала Україна будуть довгостроковими і не обмежуються суто локальним поширенням, а матимуть глобальний характер і виходитимуть за межі нашої держави. Таким чином в сучасних реаліях варто переглянути існуючі правові засоби та інструменти боротьби з негативними впливами на довкілля, які певним чином дозволяють вирішити проблему охорони природи. Йдеться, насамперед, про екологічне нормування як діяльність спеціально уповноважених державних органів, яка спрямована на визначення меж допустимого впливу на довкілля, хімічного забруднення, фізичних, біологічних та інших шкідливих факторів, які мають різне походження.

Приблизний перелік екологічних нормативів передбачений в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», серед яких: нормативи гранично допустимих викидів (ГДВ) у атмосферне повітря та гранично допустимих скидів (ГДС) у воду, ґрунти забруднюючих хімічних речовин, а також гранично допустимих рівнів (ГДР)

фізичних факторів, зокрема шуму, вібрації, іонізуючого випромінювання (радіації), електромагнітних факторів, а також шкідливих біологічних факторів, тобто будь-яких чинників біотичного походження (віруси, бактерії, грибки, токсини тощо), що здатні спричиняти масові захворювання людей, тварин, рослин, а також погіршити стан довкілля (ст. 33).

Водночас, до екологічних нормативів не відносяться нормативи екологічної безпеки (ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» ст. 71). Однак, саме ці нормативи є єдиними критеріями якості довкілля. Мова йде про нормативи гранично допустимих концентрацій (ГДК) забруднюючих речовин у воді, атмосферному повітрі, землі, в продуктах харчування та тваринних кормах, а також про рівні шкідливих фізичних та біологічних впливів на навколишнє природне середовище. Нормативи цієї групи називають «гігієнічними нормативами». Гранично допустимі концентрації диференціюються за видом забруднюючих речовин і типом природного ресурсу, в якому ці речовини поширюються. Екологічні нормативи мають уніфікований характер, тобто єдині на території України, але при потребі для окремих регіонів можуть бути змінені такі нормативи (курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних та деяких інших регіонів). Варто зазначити, що зважаючи на критичний стан атмосферного повітря в окремих регіонах чи природних ресурсів варто встановити більш суворі нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на довкілля в регіонах де ведуться воєнні дії (зокрема Донецькій обл, Луганській і т.д.).

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, вкрай необхідно гарантувати і забезпечити екологічну безпеку. Важливо висвітлювати екологічні злочини росії в Україні. Притягнення до відповідальності за воєнні злочини проти довкілля є важливим кроком до його збереження та забезпечення безпеки майбутніх поколінь, а також дотримання права на безпечне для життя і здоров'я усього людства. Саме тому необхідно не замовчувати екологічні злочини росії в Україні, а говорити про можливі шляхи мінімізації їхнього впливу та рішення щодо захисту і повернення екології до норми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Відомості Верховної Ради України від 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text
2. Відновлювані джерела енергії та їх значення для забезпечення енергетичної безпеки України. – Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції (5–6 лютого 2021 р.) : у 2-ох ч. Ч. 2. Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 55 – 57.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО.....3

ВСТУПНЕ СЛОВО.....4

ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ ВИМОГИ ДО НОРМОПРОЄКТУВАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
Ігор Возняк (аспірант).....5

УКРАЇНА СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС
Назар Вакуленко (студент).....10

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ ПЕРСОНАЛУ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ
Дмитро Янкевич (студент).....15

ЧИ ІСНУЄ АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ІНТЕРВ'Ю ЗГІДНО ІЗ НОВИМ ЗАКОНОМ «ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА»?
Владислав Новосад (студент).....21

РАМКОВА ДИРЕКТИВА 89/391/ЄЕС «ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ»: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ
Соломія Лесів (студентка).....26

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ
Анна Кішко (студентка).....31

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ ТА ДОСВІД ЄС
Анастасія Хтей (студентка).....35

СВОБОДА ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
Аліна Вашко (студентка).....38

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЦІННІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, ЇЇ РОЛЬ ТА МІСЦЕ В УКРАЇНСЬКОМУ ДЕРЖАВОТВОРЕННІ

Катерина Козачок (студентка).....44

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ СУДОВОГО ЗАХИСТУ

Анастасія Хтей (студентка).....50

ПРИЄДНАННЯ ЄС ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Каріна Остафійчук (студентка).....53

ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Романа Полюх (студентка).....59

МІСЦЕВІ ВИБОРИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: УКРАЇНСЬКА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ПАРАДИГМИ

Юлія Нос (студентка).....64

ВИКЛИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОЧИНІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анастасія Костюніна (студентка).....68

РЕФОРМА ЗАГАЛЬНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Балаж-Олександр Нодь (студент).....72

АКТУАЛЬНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗАХОДИ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ: ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анна Гопшта (студентка).....76

ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Анастасія Хтей (студентка).....82

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ
II науково-практичної студентсько-аспірантської
наукової конференції

«УКРАЇНА СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС»

12 грудня 2023 року

Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14